ДЎСТЛИК ҚЎШИҚЛАРИ ЯНГРАМОҚДА

Туркманистон адабиёти ва санъати декадаси давом этмоқда. Суратларда: 1. Туркман чавандоз йигитлари. 2. Давлат халқ рақс ансамблининг хотин-қизлар группаси «Қорақум канали» рақси ижро этмоқда. 3. Улуғ мутафаккир ва маърифатпарвар Алишер Навоий (СССР халқ артисти Олим Хўжаев) шоир Маҳтумқули (СССР халқ артисти Омон Қулмамедов)ни табрикламоқда.

М. НУРИДДИНОВ фотолари.

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

1-йил чиқиши.
14 НОЯБРЬ 1966 й.
ДУШАНБА
№ 116
БАҲОСИ 2 ТИЙИН

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ҚАРДОШЛИК БАЙРАМИ ДАВОМ ЭТМОҚДА

Шанба куни Тошкент байрам либосига буркanди. Бу ерда Туркманистон адабиёти ва санъати декадаси чинакам халқ тантаналари билан бошланди. Санъат Саройидан тортиб бутун шаҳар ранг-баранг безакларга бурканган. Кўчаларда отлиқлар. Олдинги арғумоқда туркман адабиётининг отахони Маҳтумқули — СССР халқ артисти Омон Қулмамедов боради. Алишер Навоий номидаги театр майдонида туркманистонлик меҳмонларни бобомиз Алишер Навоий — СССР халқ артисти Олим Хўжаев кутиб олади.

Кечқурун соат олти... Театр байрам либосида. Тошкент меҳнаткашларининг вакиллари, қардош республика намояндалари тўпланишган. Туркманистон адабиёти ва санъати декадасига бағишланган тантанали йиғилишни Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг раиси Р. Қурбонов очади.

Тантанали йиғилишда КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов табрик нутқи сўзлади. Шундан сўнг Туркманистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Б. Овезов Туркманистон Компартияси Марказий Комитети, Туркманистон ССР Олий Совети Президиуми ва республика Министрлар Советининг топширувига мувофиқ қардош республиканинг барча меҳнаткашлари номидан Ўзбекистон меҳнаткашларига самимий салом топширди.

...Туркман адабиёти ва санъати декадаси тантаналари якшанба куни янада кенг қулоч ёйди. Туркман қардошларимиз Тошкент бинокорлари билан ижодий учрашувлар ўтказдилар. «Ўзбекфильм» киностудиясида эса, Туркманистон ва Ўзбекистон кинематографистлари учрашуви бўлди.

Ўзбекистон ССР Маориф министрлигининг виставкалар залида Туркманистон тасвирий ва халқ амалий санъати кўргазмаси, Санъат Саройида эса туркман фильмлари фестивали очилди. Шунингдек, «Москва», «Чайка», «Навоий», «Дружба» кинотеатрларида томошабинларнинг Туркманистон кинематография арбоблари билан учрашувлари бўлиб ўтди.

Кечқурун Свердлов номли концерт залида декаданинг адабий қисми очилишига бағишланган тантанали кеча бўлди. Кечани Ўзбекистон Ёзувчилар союзи правлениясининг раиси Комил Яшин очди. Шундан сўнг декада қатнашчиларидан шоир Қора Сейтлиев ҳамда шоир Анна Қовусовлар ўз шеърларидан ўқиб беришди. Шоир Туроб Тўла эса қардошларимизни қизғин қутлади.

Бугун Чирчиқда Туркманистон композиторларининг симфоник асарларидан концерт бўлади. Ашхобод филармонияси санъаткорлари эса Ҳамза номидаги театр биносида ўз санъатларини намойиш қиладилар. Каттақўрғон шаҳар меҳнаткашлари ҳам бугун туркман қардошларимиз санъатидан баҳраманд бўлишади.

БУГУНГИ ЯНГИЛИКЛАР

САЁҲАТ ГАШТИ

Бугун бир группа ўзбек туристлари чет эл саёҳатига чиқиш учун тараддуд кўрдилар. Улар бугун кечқурун махсус поездда Германия Демократик Республикаси ва Чехословакия мамлакатлари бўйлаб йўл оладилар. Саёҳатчилар 15 кун давомида Берлин, Потсдам, Дрезден, Лейпциг, Веймар, Карлови, Вари, Прага ва бошқа кўпгина шаҳарларда бўлиб, уларнинг диққатга сазовор жойлари, йирик қурилишлар, халқларнинг социализм қурилиши йўлида эришган муваффақиятлари билан танишадилар.

Саёҳатчилар орасида республика фанлар академияси тарих ва археология институтининг илмий ходими А. Иброҳимова, Тошкент асфальт-бетон заводининг ишчиси А. Раҳматов, Пушкин номли маданият ва истироҳат боғининг директори Т. Раҳматуллаев, Бўка районидаги «Ленин йўли» колхозининг бригада бошлиғи Т. Азизов ва бошқалар бор.

Бу йил ўзбек туристлари жуда кўп чет эл мамлакатларига бориб келдилар. Яна йил охиригача Руминия, Болгария, Цейлон, Ҳиндистон Покистон, Ливан, Сурия ва Ироқ мамлакатларига туристик путёвкалар тарқатилмоқда.

ЯПОНИЯДАН ХАТ

Япония тўқимачилик ва тикувчилик саноати ходимлари касаба союз федерациясининг раиси Кензо Огутидан Тошкент тўқимачилик комбинатининг касаба союз комитетига қуйидаги мазмунда хат келди:

«Тўқимачилар ва тикувчиларнинг III халқаро конференциясидан Японияга келганимиздан кейин газеталар орқали Тошкентда зилзила бўлганлигини эшитиб қолдик. Совет ҳукумати ва унинг республикалари Тошкентга ёрдамга келганликлари ва бутунлай янги замонавий шаҳарни қуришга киришилганлиги ҳам бизга маълум.

Биз японияликлар тошкентликларнинг бошига тушган бу фалокатдан ғоят қайғурдик. Бизларда: «Бошига тушган билади», деган халқ нақли бор. Ҳақиқатан ҳам японияликлар бундай бахтсиз ходисаларни — тайфун ва зилзилаларни тез-тез бошларидан кечириб турадилар»...

Автор ўз хатида, япониялик меҳнаткашларнинг бу оддий тортиқларини ҳам Тошкент тўқимачилик комплексининг қурилишига қўшишларингизни сўраймиз, деб ёзади. Хатда: Япониянинг тўқимачилар ва тикувчилар касаба союз федерацияси составига кирувчи 4,5 миллион киши яқинда меҳнаткашларнинг иш ҳақини оширишни талаб қилиб, иш ташламоқчи эканлиги айтилган.—Иш ташловчилар Америка ҳарбий кучларини Япония территориясидан олиб чиқиб кетишни ҳам талаб қиладилар, — дейилади хатда.

* * *

Япония касаба союз арбобларига тўқимачилар бугун қуйидаги мазмунда жавоб хати юбордилар:

«Азиз дўстлар! Сизнинг зилзила муносабати билан Тошкент тўқимачилари ҳақидаги ташвишингиз ва ғамхўрлигингиз, зилзиладан зарар кўрган Тошкент фондига юборган тортиқларингиз бизни ниҳоят тўлқинлантириб юборди. Бизнинг кўп минг кишилик коллективимиз бунинг учун сизларга чин қалбдан миннатдорчилик изҳор этади. Сизларнинг хатингизни ўқиб меҳнаткаш халқ бир-бирига қанчалик яқинлигига, бир-бирини яхши тушунишига яна бир бор иқрор бўлдик.

Ҳозир Тошкентда катта қурилиш бормоқда. Шаҳар янгидан қад кўтармоқда. Харобалар кун сайин кўздан ғойиб бўлиб, уларнинг ўрнига зилзилага чидамли, чиройли бинолар қад кўтармоқда. Бу ҳақда партия ва ҳукуматимиз қайғурмоқда.

Бизнинг комбинатимизда ҳам қурилиш ишлари боряпти. Янги ип-ғалтак фабрикасини қуриш тугалланай деб қолди. Яқинда у тўла ишга тушади. Шуниси қувонарлики, сизнинг тортиғингиз ҳам бунга ҳисса бўлиб қўшилди.

Комбинат тобора янги техника билан жиҳозланмоқда. Сизлар ёзгандек, бу ишчиларга қувонч бахш этмоқда. Чунки ишчилар бу ерда жуда яхши шароитда меҳнат қиладилар.

Биз сизларга шахсан, сизларнинг федерациянгизга, тўқувчилик ва тикувчилик саноатида ишлаётган Япония меҳнаткашларининг турмуш шароитини оширишдек одилона курашингизда муваффақиятлар тилаймиз.

Мамлакатингизда Америка ҳарбийларининг туришига қарши норозиликларингизга биз ҳам қўшиламиз ва сизларнинг бу ҳақли ғалабингизни қўллаб-қувватлаймиз».

А. ВАЛИЕВ.

Пойтахтимиз меҳмонлари

«УЛУҒ ИПАКЛИ ЙЎЛ»

Машҳур Чехословак ёзувчиси Ярослав Вавра жаҳонни жуда кўп кезган ва бу саёҳатлар натижасида 20 дан ортиқ китоб яратган муаллифдир. Ёзувчи Я. Вавра Тошкентга келди. У Ўрта Осиё республикалари бўйлаб саёҳат қилади. Ёзувчининг саёҳат маршрути талантли адиб Юлиус Фучик саёҳатининг изидан боради.

Меҳмон Юлиус Фучик билан учрашувлари ҳақида бундай деди:

— 1931 йилда мен эндигина навбатдаги Африка саёҳатидан қайтиб келган эдим. Вацлав майдонидаги хушбичим кафеда Юлиус Фучикни учратиб қолдим. У Ўрта Осиё саёҳатидан эндигина қайтган экан. Совет Иттифоқи ҳақида ажойиб хотираларга тўлиб тошган эди. Унинг суҳбати ҳамон ёдимда. Шундан кейин Фучик босган изларни мен ҳам босишга аҳд қилиб қўйдим. Орадан 30 йилдан ортиқ вақт ўтди. Бугунги кунда мен гўзал Ўзбекистонни кўриш шарафига муяссар бўляпман.

Ёзувчи Тошкентнинг диққатга сазовор жойлари билан танишгач, бугун Фарғонага йўл олди. Шундан кейин у Бухоро, Самарқанд, Қўқон шаҳарларига боради. Фучик қаҳрамонлари билан суҳбатлашади. Ёзувчи ўз саёҳати натижасида «Улуғ ипак йўли» деган китоб ёзишга киришмоқда. Бу китоб қатор репортажлар, кундаликлар, этнографик лавҳалар, ўтмишга қилинган саёҳатлардан ташкил топади.

* * *

Тошкентга Мексикада чиқадиган «Лавос де — Мехико» газетасининг мухбири Сепеда Эраклио келди. У Тошкентда бунёд этилаётган янги уй-жойлар қурилиши билан танишди. Республика Халқ Хўжалиги ютуқлари виставкасининг экспонатларини кўздан кечирди. Мексикалик журналист бугун Сейсмология институтида, Тошкент Тўқимачилик комбинатида бўлди ва бошқа диққатга сазовор жойларни томоша қилди. У Тошкентда бўлиб ўтаётган Туркманистон адабиёти ва санъати ўн кунлигида намойиш қилинаётган қардошларимиз санъати билан қизиқиб танишди.

Мексикалик меҳмон эртага Москвага жўнаб кетади.

СЎЗ — ДЕКАДА ҚАТНАШЧИЛАРИГА

Вели МУХАТОВ, СССР халқ артисти.

Дурды НУРИЕВ, Туркманистон ССР Композиторлар союзи правлениесининг аъзоси.

Ашир КУЛИЕВ, Туркманистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби.

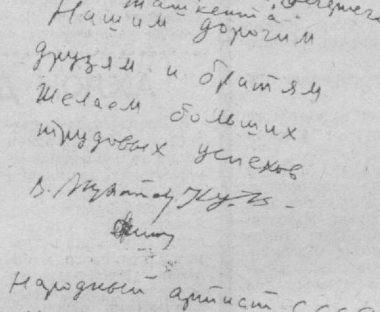

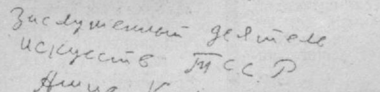

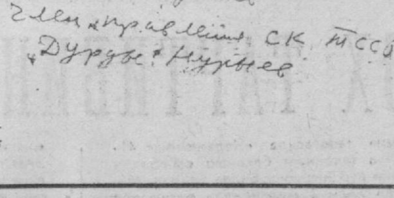

СЕРГЕЛИДА ЯНГИ МАКТАБЛАР

Тошкентнинг йўлдош шаҳри — Сергелида яна иккита мактаб фойдаланишга топширилди. Тошкент шаҳар ижроия комитетининг қарори билан бу мактаблар: 2-ўрта умум таълим меҳнат политехника мактаби ва 3-саккиз йиллик умумтаълим меҳнат политехника мактаби деб аталадиган бўлди.

БИЛДИРИШ

Эртага марксизм-ленинизм кечки университетида биринчи машғулот ўтказилади. Машғулот соат 18.00 да Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг мажлислар залида бўлади.

ОБ-ҲАВО

Шу кеча-кундузда Тошкентда ҳаво очиқ бўлади. Бугун кечаси 0-2 даража совуқ, эртага кундузи 13-15 даража иссиқ бўлади.

«ТОШКЕНТ» СЕЙСМИК СТАНЦИЯСИ ХАБАР БЕРАДИ

Сейсмик станция асбоблари бугун соат 8 дан 35 минут ўтганда 2 балли куч билан ер силкинганлигини қайд этди. Ҳаммаси бўлиб ер 693 марта турли куч билан силкинди.

ҒОЯВИЙ ЧИНИҚИШ МАКТАБИ

ПАРТИЯ ЎҚИШИ БОШЛАНИШИ МУНОСАБАТИ БИЛАН

Эртага Ўзбекистон пойтахтининг барча партия ташкилотларида партия ўқиши системасида янги ўқув йили бошланади.

КПСС XXIII съезди қарорларида, КПСС Марказий Комитети томонидан ўтказилган идеология ходимларининг кенгашида коммунистларнинг ғоявий-назарий билимини ошириш масаласига катта аҳамият берилган. «Съезд,— дейилади қабул қилинган Резолюцияда,— партия аъзоларининг марксча-ленинча ўқишини жиддий равишда яхшилаш, уларни хусусан, ёш коммунистларни ғоявий жиҳатдан чиниқтириш партия ташкилотларининг энг муҳим вазифаси деб ҳисоблайди. Раҳбар кадрларга ғоявий-сиёсий тайёргарлик масаласида катта талаблар қўйиш зарур. Партия маорифининг бутун системаси коммунистик қурилиш ҳозирги босқичининг вазифалари даражасига кўтарилиши керак».

Шаҳар партия ташкилотлари съезднинг бу кўрсатмасига амал қилиб, янги ўқув йилига тайёргарлик соҳасида анча ишлар қилди. Сиёсий мактаблар, семинарларни ташкил қилишда КПСС Марказий Комитетининг ўқиш турини танлашда ихтиёрийлик тўғрисидаги кўрсатмаларига амал қилинди. Коммунистларнинг умумий маълумоти ва сиёсий тайёргарлиги даражаси ҳисобга олинди.

Партия йиғилишларида, бюро ва партия комитетларининг мажлисларида ўтган ўқув йилининг якунлари муҳокама қилинди ва янги ўқув йили олдида турган вазифалар белгилаб олинди.

Шаҳардаги «Ташсельмаш», Трактор-ингув, «Таштекстильмаш» заводларида, Тўқимачилик комбинати ва бошқа корхона ҳамда муассасаларнинг партия ташкилотларида янги ўқув йилига пухта тайёргарлик кўрилди.

Шаҳар партия ташкилотларида 1.030 бошланғич сиёсий мактаб, 860 марксизм-ленинизм асосларини ўрганиш мактаби, 838 назарий ва методик семинарлар ташкил этилди. Партия ўқувига 67 минг 950 коммунист ва партиясиз активлар жалб этилди. Бу эса ўтган йилдагига қараганда 8000 киши ортиқдир.

Раҳбар кадрларнинг сиёсий ўқиши ўтган йилдагига қараганда мақсадга мувофиқроқ ташкил этилади. 2000 дан ортиқ раҳбар кадрлар кечки марксизм-ленинизм университетида ўқийдилар. Партия-совет активи учун махсус мактаб ташкил этилди. Бу мактабда марксча-ленинча назария ва партия ҳамда совет органларининг иш тажрибаси ўрганилади. Иқтисодий соҳада ишлаётган раҳбар кадрлар учун Халқ хўжалиги институти ҳузурида ташкил этилган иқтисодий мактаб ўз ишини давом эттиради.

Р. БОБОЖОНОВА,
Ўзбекистон КП Тошкент шаҳар комитетининг секретари

Маълумки, партия ўқишида марказий шахс пропагандист бўлиб ҳисобланади. Шунинг учун ҳам партия ташкилотлари пропагандист кадрларни танлаш ишига алоҳида эътибор бердилар. 4 мингдан ортиқ пропагандист бошланғич сиёсий мактабларда, марксизм-ленинизм асосларини ўрганиш мактабларида, назарий ва методик семинарларда машғулотлар олиб борадилар. Пропагандистларнинг 88 проценти олий ва тўлиқсиз олий маълумотга эга.

Пропагандистларнинг кўпчилиги идеология соҳасидаги ишларда катта тажриба орттирган. Ўзбекистон ССР маориф министрлиги назарий семинарининг раҳбари Х. Хўжааев, «Ўзбексельмаш» заводи марксизм-ленинизм асосларини ўрганиш мактабининг проагандисти В. Полонская, вакцина ва сиворотка илмий-текшириш институтининг ўқитувчиси М. Мирсалимов ва бошқа ўртоқлар ана шулар жумласидандир.

Пропагандистларнинг назарий тайёргарлигини ошириш ва уларнинг методик маҳоратини такомиллаштириш соҳасида анча ишлар амалга оширилди, семинарлар ўтказилди. Масалан, шаҳар партия комитети марксизм-ленинизм асосларини ўрганиш мактабларининг пропагандистлари учун беш кунлик семинар ўтказди. Пропагандистлар КПСС тарихи, Ўзбекистон Компартияси тарихи, сиёсий иқтисод, халқаро аҳвол, саноат корхоналарида амалга оширилаётган иқтисодий реформа, нутқ маданияти, машғулотларни ўтказиш методикасига бағишланган бирқанча чуқур мазмунли лекциялар тингладилар.

Шаҳар партия ташкилотлари пропагандистларнинг меҳнатига юксак баҳо бериб, уларни тақдирламоқда. Шаҳар партия комитети ва район партия комитетларининг қарорлари билан 300 дан ортиқ пропагандист «Ҳурмат тахтаси»га ёзилди, энг яхши пропагандистларнинг фотосуратлари стендларга қўйилди, кўпгина пропагандистлар қимматбаҳо совғалар билан мукофотландилар. Пропагандистларнинг дам олиш кечалари мунтазам равишда ўтказиладиган бўлиб қолди.

Янги ўқув йили ташкилий жиҳатдан уюшқоқлик билан ўтказилиши учун кўп ишлар қилинди ва яна кўп ишлар қилиниши лозим. Энг муҳими машғулотларнинг ғоявий ва назарий жиҳатдан юксак савияда бўлишини таъминлашдан иборатдир. Машғулотларни ўтказишда расмиятчиликка йўл қўйиш ярамайди. Машғулотлар қизиқарли, тушунарли ўтказилиши керак. Тингловчилар билан мунозаралар ўтказиб туриш фойдалидир.

КПСС Марказий Комитети коммунистларнинг асосий ўқиш методи уларнинг ўз устида мустақил ишлаш методи деб ҳисоблайди. Ҳар бир коммунистда марксизм-ленинизм классикларининг асарларини ўқишга эҳтиёж туғдириш, бу асарларни ҳамда партия ва ҳукумат қарорларини чуқур ўрганишга, уларни турмушга татбиқ қила билишларига эришиш лозим.

Партия ташкилотлари коммунистлар ва партиясиз активларнинг ўқишини ташкил қилиш билан бирга меҳнаткашлар ўртасида оммавий-сиёсий ишларни ҳам сусайтирмасликлари керак. Бунда халқ университетларидан, доимий лекторийлардан ва оммавий-сиёсий ишларнинг бошқа турларидан кенг фойдаланиш, меҳнаткашлар ўртасида мунтазам равишда лекция, доклад, савол-жавоб кечалари, диспутлар ташкил этиш, бу билан меҳнаткашларни янги ғалабаларга сафарбар этиш керак.

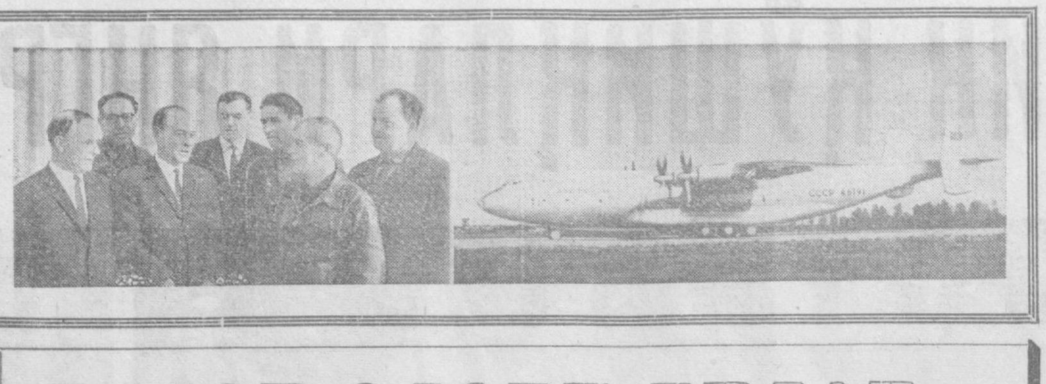

Синовчи-учувчи Иван Давидов бошчилигидаги АН-22 самолётининг экипажи бир учишда ўн иккита жаҳон рекорди қўйди. «Антей» 27 октябрда 88 тонна юк билан 6 минг 500 метр баландликка кўтарилиб, турли юксакликка оғир юкларни кўтариш бўйича илгариги рекордлардан ўзиб кетди.

И. Давидов билан биргаликда иккинчи пилот В. Терский, штурман П. Кошкин, инженерлардан А. Ескин, М. Порва, И. Нетудахата ва бортэлектрик М. Раченко ҳам жаҳон рекордининг авторлари бўлдилар.

Суратда: АН-22 самолётининг И. Давидов (чапдан учинчи) бошчилигидаги экипажи. Унгда — «Антей».

С. Преображенко фотоси.
ТАСС фотохроникаси.

Кўчат экиш ойлигини намунали ўтказайлик

Ҳар йили ноябрь ойидан кўчат экиш ойлиги бошланади. Чунки совуқ тушиши билан мева ва манзарали дарахт кўчатларининг қишки тинчлик даври то баҳорда кунлар исишигача давом этади. Кўчатларда қишки тинчлик даври баҳорда кунлар исишидан олдинроқ тамомланиб, ўсиш даври бошланиши мумкин, лекин кунлар совуб туриши дарахтларнинг куртак ва барг ёзишига йўл қўймайди.

Кузда олма, нок, беҳи, манзарали дарахтлар кўчатини эккан маъқул. Ҳовлиларда экилган мева кўчатларининг орасига гул кўчатлари ва ҳар хил қишлоқ хўжалик экинлари экилади. Бу экилган экинлар тез-тез суғорилади, қатор оралари ишланади, ўғитланади. Натижада мева кўчатлари тез ўсади ва ўзига ажратилган озуқа майдонини тезликда эгаллайди.

Қалинроқ экилган мева дарахтларини айрим ерларга кўчиришга тўғри келади. Ёнғоқ, гилос, олча, бодом кўчатлари қайта кўчириб экишни кўпда ёқтирмайди. Олма, беҳи, нок кўчатларининг 2—3—4 ва ундан ҳам катта ёшдагиларини бошқа ерга кўчириш мумкин. Ёши катта бўлгани сари кўчатни кўчириб экилганда тутиши қийин бўлади.

Баҳорда ва куз ойларида катта ёшдаги кўчатларни кўчириб экиш мумкин. Баҳорда дарахтларни февраль-март ойларида куртак ёзмасдан кўчирган яхши натижа беради. Катта ёшдаги кўчатларни кўчиришда илдизлари ерда узилиб қолмаслиги учун кўчатларнинг танасидан 1 метрли радиус узоқликда айлана чуқур қазиб, секин аста ердан олиш керак. Илдиздаги тупроқ сочилиб кетса, тупроқ билан майда илдизлар ҳам узилиб кетиши мумкин. Тупроғи тушиб кетган дарахтнинг илдиз системаси янги бир ерга олиб бориб эккунча шамоллаши мумкин. Кўчириб олиб бориб экиладиган ерда олдиндан дарахт илдизининг ҳажмига 1, 5—2 марта каттароқ қилиб чуқур қазилиб, ҳар бир чуқурга 10-15 килограмм чириган маҳаллий ўғитга 3—5 килограммгача суперфосфат аралаштириб солинади, чуқурга сув қуйиб у яхшилаб заҳлатилгандан кейин дарахтлар олиб бориб экилади. Кўчатлар ердан сал баландроқ қилиб экилади. 1—2 сувдан кейин ер ўтиради. Ер ўтириб бўлгандан кейин янги ўтқазилган дарахт атрофи юмшатилиб, текисланади ва навбатдаги сув бериш учун ариқ олиб қўйилади.

Янги экилган кўчат ва дарахтларни ердан кўчириб олишда уларнинг илдиз системасидан 30—40 проценти ерда узилиб қолади, лекин ер устки қисми бутунлай зарарланмай қолади. Кўчат ва дарахтларни сув ва озуқа билан таъминлаб турган илдиз системасининг бир қисми узилиб қолиши, кўчириб экилган дарахтларнинг ер устки қисмини нам ва керакли озуқа моддалар билан тўлиқ таъминлай олмайди. Шунинг учун кўчириб олинадиган катта ёшдаги дарахтларни кўчириш даврида шох-шаббаларининг 30—40 процентини дарахтга зарар келтирмасдан, унга келгусида яхши шакл беришни кўзда тутиб, қирқиб олиб ташлаб, боғ мойи билан қирқилган ерлар бўялиши шарт. Дарахт таналари қуёш нуридан зарарланмаслиги учун 1—2 марта оҳак суви билан оқланади.

М. СОБИРОВ,
қишлоқ хўжалиги фанлари кандидати.

Қаҳрамонона йиллар хроникаси

1931 ЙИЛ

5 ЯНВАРЬ. Тошкентда Ўрта Осиё ўлка қишлоқ хўжалик ходимларининг I съезди очилди.

22 ЯНВАРЬ. Республика комсомоллари шанбалик ўтказиб, ундан тушган маблағни кўклам экиш кампанияси фондига топширдилар.

ЯНВАРЬ. «Пахта мустақиллиги учун» журналининг биринчи сони чиқди.

6 ФЕВРАЛЬ. Тошкентда пахтакорларнинг бутун Ўзбекистон I съезди очилди. Бу съездда Ўзбекистоннинг барча районларидан 400 га яқин делегат иштирок этди. Пахтакорлар съезди кўклам экиш кампаниясини намунали ўтказиш учун бутун меҳнаткаш деҳқонлар номидан Туркманистон ва Озарбайжон республикалари деҳқонларини социалистик мусобақага чақирди.

Бундан ташқари Ўзбекистон пахтакорлари съездда Шимолий Кавказнинг пахта етиштирувчи янги районлари устидан оталиқ қилиш мажбуриятини олдилар.

7 ФЕВРАЛЬ. СССР Бутуниттифоқ Халқ хўжалиги кенгаши Президиумининг қарорига биноан Ўрта Осиё тошкўмирини қайта ишлаш ва қазиб чиқариш ишлари билан шуғулланиш учун Тошкентда Ўрта Осиё тошкўмир саноатининг Давлат трести — «Средазуголь» таъсис этилди.

23 ФЕВРАЛЬ. Тошкентда йигирма беш мингинчиларнинг республика слёти очилди.

25 ФЕВРАЛЬ. Иваново-Вознесенск область оталиқ қилувчи кенгашнинг йўлланмаси билан Ўзбекистон, Қирғизистон ва Тожикистонга кўкламги экиш кампаниясини ўтказишда ёрдам бериш учун 89 зарбдор тўқувчи Тошкентга келди.

25 ФЕВРАЛЬ. Тошкентда зарбдор колхозларнинг Ўлка слёти очилди.

ФЕВРАЛЬ. Ўзбекистон ССР Советларининг IV съезди бўлиб ўтди.

ФЕВРАЛЬ. Тўрткўлда «Жас Ленинши» номи билан Қорақалпоқ тилида ёшлар газетаси чиқа бошлади.

20 МАРТ. Тошкентда ип-газлама саноати касаба союз ходимларининг биринчи Ўрта Осиё ўлка съезди очилди.

24 МАРТ. Тошкентда чорвачилик совхозлари ишчиларининг биринчи Ўрта Осиё съезди очилди.

27 МАРТ. Тошкентда ипак ва жун саноати ходимлари союзининг биринчи республика съезди очилди.

27 МАРТ. Тошкентда Ўрта Осиё энергетика ходимларининг биринчи съезди ўз ишини бошлади.

30 МАРТ. Тошкент зарбдорларининг биринчи шаҳар слёти очилди.

МАРТ. Тошкентда марказий курортларга путёвка сотувчи Ўрта Осиё курорт бюроси очилди.

МАРТ. Аҳоли маблағларидан МТСлар қурилишига пул тўплаш бўйича планни муддатидан илгари ошириб бажарганликлари учун «Трактроцентр» правленияси Ўзбекистоннинг олтита МТСини — Андижон, Қоракўл, Избосқан, Норин, Наманган, Янгиқўрғон МТСларини йўл инвентарлари комплекти ва 10 минг сўмдан пул мукофотлари билан тақдирлади.

МАРТ. Ўрта Осиё иқтисодий кенгаши ва Ўрта Осиё госпланининг органи — «Коммунистический Восток» сиёсий-иқтисодий журналининг биринчи сони чиқди. Бу шу пайтгача мавжуд бўлган «Народное хозяйство Средней Азии» журналининг ўрнига чиқа бошлади.

ИНСОН ОДОБИ БИЛАН...

ОТАНГГА БАЛЛИ ДЕСИНЛАР

Одамнинг кимлигини билай десангиз унинг феълига, хулқ-атворига, одоб-ахлоқига разм солинг. Одоб тушунчаси жуда кенг. Менимча, болани одобга ўргатадиган биринчи муаллим, биринчи мураббий, биринчи мактаб ота-она, оиладир.

Одоб ҳақида гап кетганида мен, негадир, марҳум отам ёшлигимда ўқиб берадиган бир ғазалнинг матласини кўпроқ такрорлайман:

— Адаб сарриштасин тутгил адабдан яхши роз ўлмас,
Адабсиз икки оламда билингким сарфароз ўлмас...

Мен у пайтда ёш эдим. Ғазалдаги сўзларнинг маънисини чақиб кўришга ақлим унча етмасди. Улғайиб, оқ-қорани фарқ қиладиган бўлганимдан кейин марҳум отам нима демоқчи бўлганлигини яхшироқ тушундим.

Қуш уясида кўрганини қилади дейишади. Шунга ўхшаш фарзанд ҳам, хоҳ қиз, хоҳ ўғил бўлсин, оилада отасига, онасига, ўзидан катта опасига ёки акасига албатта тақлид қилади.

Кичкина бўлса ҳам бир мисолни айтиб ўтмоқчиман. Мен кўпинча овқатдан кейин гугурт чўпида тиш ковлайман. Яқинда ҳали тўртга тўлмаган ўғилчам ҳам гугурт чўпи билан тиш ковлаётганлигини кўриб қолдим. Бу бевосита тақлиднинг натижаси.

Тағин бир мисол. Яқинда бир шоир тамакининг зараридан шикоят қилиб, қизиқ воқеани айтиб берди. Нима бўлибди-ю, 10-синфни битирган фарзандининг чўнтагидан бир қути папирос чиқиб қолибди. Шоир ўзи кўп йиллардан бери тамаки чекарди. Ўғли ҳам отасиданми, ўртоқлариданми ўрганиб, яширинча чекиб юраркан. Энди нима қилиш керак? Ўғлини чақириб қаттиқ койий деса ўзи ҳам чекади. Бунинг устига ёш йигитнинг иззат-нафсига тегмасдан туриб, чекишнинг зарарини тушунтириш керак. Ҳалиги шоир ўша кундан бошлаб чекишни ташлайди-да, пайт пойлаб ўғлига дейди:

— Болам, мен ёшлигимда жуда нодонлик қилган эканман.

— Дадажон, нима бўлди?

— Ўпкам тешилиб қопти...

— Нега, дадажон?

— Кўп чекканимдан, ўғлим. Ёшлигимда ота-оналарим, ўртоқларим менга тамакининг зарарини яхши тушунтиришмаган ёки мен уларнинг гапига қулоқ солмаган эканман. Мана энди никатин қилар ишини қилиб қўйди...

Зийрак йигит отаси нима демоқчи бўлганлигини, нимага — шама қилаётганини фаҳмлаб, шу кундан бошлаб чекмай қўйган.

Бизда кўпинча одобни одобсиздан ўрган дейишади. Бу ҳам тўғри. Масалан, кўча-кўйда, даврада, оилада одобсизлик қилаётган кишини кўрсанг нафратланасан, ўзим ҳам шундай одобсизлик қилиб қўймай, деб хушёррок бўласан. Лекин аслида одобни одобли кишилардан, олижаноб одамлардан, камтар, самимий одамлардан ўрганилгани яхши.

Бизнинг оилада ота-оналаримиз ҳеч қачон бир-бирларини ёки бошқа бировларни сенсирашмас эди, сизлаб гапиришарди. Шу одат ҳозир ҳам оиламизда бор. Опаларим иниларини сизлаб гапиришади, мен қизларимни, ҳатто кичкина ўғилчамни ҳам сизлаб чақираман.

Ажойиб бир тажрибали ўқитувчи билан суҳбатлашганимда у киши шундай деган эдилар:

— Болаларга, ёшларга панд-насиҳат қилишни сира унутмаслик керак. Мен ҳамиша дарснинг бошида ҳам, охирида ҳам, кўча-кўйда ҳам ўқувчиларимга, болаларга насиҳат қилишдан эринмайман. Эҳтимол, насиҳат ўша пайтда боланинг қулоғига кирмаслиги, кор қилмаслиги мумкин. Лекин кейинчалик бола ўша гапни эслайди, ҳеч бўлмаса каттароқ бўлгач, фалон пайтда фалончи бундай деб насиҳат қилган эди, тўғри қилган экан, деб кўнглидан ўтказадику.

Бу ҳақ гап. Мен буни ўз ҳаётий тажрибамда тағин бир карра тасдиқламоқчиман. Ёшлигимда жуда шўх эдим. Ўзингиз биласиз: 5-6-синфда ўқиб юрган ўғил бола қанчалик шўх бўлади. Ўша пайтда раҳматлик онам бетоб эдилар. У кишининг хасталигига ҳам қарамасдан шўхлик қилардим. Қўшнимиз, узоқроқ қариндошимиз кекса бир аёлга волидамиз менинг шўхлигимдан шикоят қилиб қолдилар. Қариндошимиз бўлмиш муҳтарама онахон менга шундай дегани боягидай эсимда:

— Ўргилай, болам, ота-она ўрик қоқи эмаски, қуритиб сақлаб қўйсанг. Улар оламдан ўтади-кетади. Одобли бола бўл, уларнинг розилигини олиб қол.

Онасини ранжитаётган бирор кишини кўриб қолсам, шу гап эсимга тушади. Ота-она рози — эл рози, деб бекорга айтишмайди.

Шундай экан, аввало, ота-оналар одоб ўргатишлари, бунинг учун ўзлари ғоят эҳтиёт бўлишлари, ёшлар ота-оналарнинг, катталарнинг панд-насиҳатларига қулоқ солишлари керак.

Одоб доирасига жуда кўп нарса киради. Ёши улуғ кишиларга йўл бериш, уларни кўрганда салом бермасдан ўтмаслик, хомуза тортганда оғизни қўл билан бекитиш, кўпчилик олдида тиш ковламаслик, даврада туфурмаслик, камсухан бўлиш, катта кичикка илтифот билан қараш, буларнинг бариси одобга тааллуқлидир.

Одобли кишилар — оқ кўнгил, саховатли, назокатли, озода, ваъдага вафодор, мурувватли бўладилар. Одобли одам бировни ўзи бор-йўқлигида ҳам бирдек иззат қилиб гапиради. Баъзи кишилар олдингизда сизни ҳурматлаб, сизлаб гапирадилар. Йўқлигингизда ўзгариб, бошқа тусга кириб оладилар. Телефонда бировни сўраганда «Йўқ, билмайман» деб дағал жавоб қайтариш ҳам одобсизликдир.

Менимча, кўча-кўйда яхши кийиниб юрмаслик, жамоат жойларида талтайиб, керилиб ўтириш, қаттиқ гапириш ҳам одобсизликдир.

Одобли одам камтар бўлади. Камтар одам кўпчилик ўртасида ҳамиша ҳурматга сазовор бўлаверади. Бу ўринда Фузулийнинг бояги ғазалидан қуйидаги сатрларни эслаш маъқулроқдир:

— Тавозе пеша қил, бешикасталик оламда касб айлаб,
Мабодо косайи заррин баҳоси синса оз ўлмас.

Дарҳақиқат, олтин пиёла бутун бўлса ҳам, синиқ бўлса ҳам вазни, демак, қиммати ўзгармайди. Шунга ўхшаш, одам қанча одобли, қанча назокатли, қанча камтар бўлса, бировлардан ўзини сал кичикроқ олса, бу билан унинг обрўси пасайиб қолмайди.

Адлия ходимлари, эл осойишталигининг посбонлари билан, қариялар билан гаплашсак кўп кишилар ширакайфлигида, қаттиқ мастлигида ножўя хатти-ҳаракат қилганлигини, одобсизлик кўчасидан жиноят кўчасига кириб қолганлигини айтишмоқда. Ҳурматли домламиз Абдулла Қаҳҳор одоб ҳақида илгари гапирганларида ҳам, кейинги мақолаларида ҳам касофат ичкиликнинг оқибатларини айтдилар. Шунингдек, отахонларимиз Юнус Ражабий, Зокиржон Ҳабибий насиҳатлари жуда қимматлидир. Қанийди ёшларнинг газета-журналлари ҳам одоб-ахлоқ масаласига ҳозиргидан кўра анча кўпроқ эътибор беришса.

Биз зоҳидлар эмас, даҳрийлармиз. Меҳнатни инкор этмаганимиздек, завқ-шавқни, ҳузур-ҳаловатни ҳам инкор этмаймиз. Лекин сурункасига ичкиликбозлик қилган яхшими, ёки йилда бир-икки марта дўстлар даврасида бир пиёла мусаллас ичиб, ҳаёт шаробининг кайфи ҳақида, Хайём рубоийларининг фалсафий кучи ҳақида ширин суҳбатлашган яхшими? Албатта, баъзи бир ўртоқлар ҳамма бало ана шу «қиттак-қиттак»дан бошланади, дейишлари мумкин. Лекин ёшларга таълим берганда, панд-насиҳат қилганда, ҳар нарсанинг меъёри борлигини, меъёр чегарасидан чиқилдими, иш бузилишини ҳам кўпроқ ўргатиш керак.

Мен ёшлар деганда уйлик-жойлик ёш йигитларни, уларнинг ёри вафодорларини кўз олдимга келтиряпман. Менга қолса умуман ичилмагани яхши. Бунинг учун бир даврадаги суҳбатни эсламоқчиман. Бир кишини ичинг деб жуда қисташди. Ҳалиги киши ичкиликни оғзига олмаганлигини айтиб:

— Бир саволим бор, шунга жавоб қайтаринг,— деди.

— Хўш, қандай савол,— деди ичишга қистаган киши.

— Дунёда ичган бирор киши кайфдан наф кўрганини биласизми?

— Йўқ.

— Ундай бўлса, ичмаган бирор киши зарар кўрганини биласизми?

— Йўқ.

— Ундай бўлса дўстим, илтимос мени ичинг, деб қистаманг.

Одоб ҳақида, ичкиликнинг зарари ҳақида кўп гапириш мумкин. Ёшларимизни одобли қилиб тарбиялаш учун кураш ота-онанинг, ўқитувчиларнинггина вазифаси бўлмай, бутун жамоатчиликнинг, ҳар биримизнинг жонажон вазифамиздир.

Фарзандларимиз шундай одобли бўлсинки, уларни кўрган одам ҳавас қилиб:

— Таълим берган устозингга балли. Ота-онангга раҳмат! десин.

Ҳамид НУРИЙ.

АХЛОҚ ДАРСИ КИРИТИЛСИН

Саҳифангизда ёритилаётган «Инсон одоби билан...» материалларингизнинг ҳаммасини ўқиб боряпмиз. Одоб, хулқ кишиларимизнинг олижаноблиги, ота-оналарга, кексаларга ҳурмат тўғрисидаги мақолалар жуда маъқул бўляпти. Ҳақиқатда ҳам инсон одоби билан гўзал. Мана шу маънавий бойлик — гўзалликни ёш авлодга боғча, мактаб қучоғиданоқ сингдириб борилса яхши бўлар эди.

Назирбек Абдубековнинг пенсионер сифатида, оталарча берган маслаҳатига, киритган таклифига кўпчилик қатори мен ҳам қўшиламан. **Ўйлайманки, мактабларда ахлоқ дарси киритилсин, деган таклифни яна кўпчилик қўллаб-қувватлайди.**

Бу таклифнинг амалга ошишига кўзим етади. Шу боисдан мен яна бир таклиф киритмоқчиман. **Мана шу дарсни олиб боришни ҳурматли отахон, онахонларимиз — пенсионер ўқитувчиларимиздан илтимос қилишимиз керак. Бу балки жамоатчилик асосида бўлар... Нега десангиз, бой ҳаёт тажрибасига эга бўлган кекса педагогларимиз ўқитувчилар орасида катта ҳурматга эга.** Ундан кейин бу ишга маҳалла активлари ҳам ҳисса қўшишса бўлади. Ўйлайманки, бу ҳақда яна фикрлар бўлар, пенсионер ўқитувчиларимиз ҳам бирор нарса дейишар.

С. ИСМОИЛОВ,
ўқитувчи.

Қўллаб—қувватлаймиз

Газетангизда ахлоқ ва одобга доир босилаётган ҳамма материалларни мунтазам ўқиб боряпмиз. Аввало шуни уюштирган қимматли ўртоқларга мингдан-минг раҳмат. Иккиламчи «Ўзган маҳалласидаги Назирбек Абдубеков киритган «Ахлоқ дарси киритилсин» деган таклифга юз қўллаб қўшиламиз. **Ахлоқ дарси киритилса, бу нур устига нур бўлади. Шу фикр кўпчиликка маъқул бўлди.** Албатта бола бошидан-да. Яхши хулқ-атвор болага кичик ёшидан сингдириб борилса, келажакда ўзига ҳам, атрофдагиларга ҳам яхши бўлади. Мазкур таклифни қўллаб-қувватлаймиз. Шундай дарс албатта киритилсин.

М. БУРХОНОВ,
пенсионер.

ФАН ВА ТЕХНИКА ЯНГИЛИКЛАРИ

МАШИНА ҲАЙДОВЧИНИНГ ОРЗУСИ

Қарши келаётган автомобиль фарасидан чиқаётган кучли ёруғлик нури кўпинча ҳайдовчига кўнгилсиз воқеалар келтиради, баъзан эса фалокат ҳам рўй бериши мумкин. Серқатнов кўчаларда эса ҳайдовчи машина чироғини минут сайин ўчириб-ёқиши туфайли тез чарчайди.

Япон инженерлари фара нур қайтаргичига узунлиги 3 сантиметрли фотоэлементи бор асбоб ўрнатишни таклиф қилдилар. Қарши келаётган автомобилнинг ёруғлик нури фарага тушиши ва нур қайтаргич юзасининг ёритилиши маълум чегарадан ошиб кетиши билан фотоэлемент узоқни ёритадиган чироқни ўчириб яқинни ёритадиган чироқни ёқади. Қарши келаётган машина ўтиб кетиши билан узоқни ёритадиган чироқ яна ёнади.

Шундай переключателни барча автомобиль ва мотоциклларга ўрнатиш мўлжалланмоқда.

ҚЎНИШ ЖОЙИ... ҲАВОДАН

АҚШ даги «Белл аирсистемс» фирмаси самолётлар қўнишининг янги системасини ишлаб чиқди. Бунда самолётнинг ғилдираклари ерга тегмайди. Самолёт шассиси атрофидаги резина трубадаги минглаб тешикчалар ёрдамида «ҳаво ёстиғи» ҳосил қилинади. «Ҳаво ёстиғи» самолётга ҳарқандай текис юзаликка, жумладан, сувли, қорли, қумли ва ҳатто ботқоқликка қўнишга ҳам имкон беради. Бетон қилинган юза эса фақат пасажирларни тушириш ва самолётга хизмат кўрсатиш учун зарур бўлади. Янги система келаси йилнинг бошларида синаб кўрилади, деб тахмин қилинмоқда.

Тўғри тарбия-бу бизнинг бахтимиз

Биз «Тошкент оқшоми» газетасининг одоб-ахлоқ темасидаги материаллардан бирида **«Агар катталар ичида бирорта ҳам ахлоқсиз, одобсиз киши бўлмаганида эди, ёшларимиз орасида ҳам бундайлар бўлмас эди»** дейилган. Бу жуда тўғри. Бундан хулоса шуки, биз болаларимизнинг тақдири, келажагини жиддийроқ ўйлашимиз керак экан. Бу ҳаммамизнинг бурчимиз ва ҳаётий вазифамиз бўлмоғи лозим. Бу ўринда ҳурматли қариямиз Назирбек ака Абдубековнинг истаклари кўл келади. **Ҳақиқатан ҳам биринчи синфданоқ болаларга одоб-ахлоқни, юриш-туришни, муомалани ўргатадиган дарс киритилса, жуда яхши бўлар эди.**

Мен яна шуни истар эдимки, газетанинг шу хилдаги мақолалари маҳалла йиғилишларида тез-тез муҳокама қилинса. Бунда ўз-ўзидан ўқитувчилар ҳам, ота-оналар ҳам, жамоатчилик ҳам қатнашади. Шундай қилинганда газетадаги фикрлар тезроқ амалга ошармиди демоқчиман.

Боланинг хулқи жуда ёшлигида назорат остига олинмаса, ўн беш-йигирма ёшга бориб қолганда, танқид қилсангиз гап қайтариб, дилингизни сиёҳ қилишдан ҳам тоймайди. Масалан, яқинда бир воқеанинг гувоҳи бўлдик. 43-автобусга Қумлоқдан бир неча киши чиқишди. Бир йигитча орқа эшикка кўндаланг туриб, папирос чекар эди. Ҳайдовчи:

— Агар эшик ёпилмаса юрмайман,— деб огоҳлантирди.

Йигит унинг гапига эътибор бергиси келмади. Шунда йўловчилардан бири:

— Ука, эшикни қўйиб юборинг, кўпчилик йўлидан қолмасин,— деди.

«Замонавий» йигитча эса унга ёмон кўз билан қараб, бир хўмрайди ва папиросини чекишда давом этаберди. Машинадагилар қаттиқ ранжишди. Энди кўпчилик гапира бошлади. «Шунча одам кутиб туриши яхшими», «папиросни машинадан тушгач чакилса бўларди», «Тарбия кўрмаган экан бу бола»...

Йигитча нима қилди денг, ҳаммага олайиб қараб, оғзини тўлатиб сўкиб, машинадан сакраб тушиб қолди. Автобусда ўтирганларнинг таъблари эрталабдан хира тортди. Ахлоқ дарси киритилса, замонамиз ҳуснига доғ бўлиб тушган мана шундай беадабгарчиликларга қарши кураш очилган бўлар эди.

Х. МУҲАМЕДОВ.

НИКОҲ ТАРТИБИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЛОЗИМ

Яқинда «Тошкент оқшоми» газетасида «Неделя»нинг 41-сонидан олиб босилган «Яна талоқнинг баҳонаю сабаблари ҳақида» сарлавҳали мақолани зўр қизиқиш билан ўқидик. Мақолада кўрсатилишича, ўтган йили 2 миллиондан ортиқ аёл никоҳдан ўтмай туриб туққан боласига давлат ёрдамини олган. «Кўриниб турибдики, никоҳсиз туғилган бола ҳақида ғамхўрлик онанинг ва давлатнинг зиммасига тушади. Ота эса, ўзига ҳеч қандай мажбурият олмайди». Шу фактнинг ўзиёқ томонлар (ёшлар) турмуш қуриш ҳақида ариза берганларидан сўнг ўз вақтида никоҳни қайд қилиш лозимлигини кўрсатади. Акс ҳолда, яъни никоҳни расмийлаштириш муддати чўзилса, отасиз бола туғиш каби ғайри табиий ҳоллар янада кўпайиб кетган бўлур эди.

Ҳақиқатан турмуш қуриш ҳақидаги аризани ЗАГС расмий қабул қилиб олгандан кейин, гарчи никоҳ қонунлаштирилмаган бўлса-да, севишганлар қонуний эр, қонуний хотин деб ҳисоблаши эҳтимолдан узоқ эмас. Бу ҳол фақат субутсиз, каллоб айрим йигитларга қўл келиши, ўз мақсадига эришгандан кейин, ҳеч қандай жазосиз «севган жононаси»ни ташлаб кетиши мумкин. Худди шу фикрни айтиб, никоҳни кечиктириб бўлмайди, деган Шоуляй шаҳрилик 22 аёлнинг фикрига қўшилмаслик сира мумкин эмас. Юқоридаги мақола авторлари (В. Лисовский ва С. Пелевин) эса, айрим эркакларнинг каллоблигини ўз кўзи билан кўрган, ҳатто ўз бошидан кечирган 22 аёлнинг фикрини назар-писанд қилмай: «Хат жаҳл билан ёзилганига қарамай асоссиз, чунки бир марта учрашиш билангина ишини битириб, никоҳдан ўтиш керакми?» деган фикрни билдирадилар ва бу билан севишганлар ЗАГСга ариза берганларидан кейин никоҳни расмийлаштиришни 6 ой ё бир йил кечиктириш лозим, токи бўлажак эр-хотин бу муддат ичида бир-бирларини роса ўрганиб олсинлар, ҳатто истаганча алоқа қилсинлар, демоқчи бўладилар. Бу ўринда В. Пелвин ўртоқлардан «Бир мартагина учрашиш билан ишни битириб, никоҳдан ўтиш керак», каби фикрни сизларга ким айтди? деб сўрашга тўғри келади. Хатларини ўқимаган бўлсак ҳам, ишончимиз комилки, ўша 22 аёл ҳам бундай демаган. Бу ерда гап ЗАГСга ариза бериш билан никоҳни қайд (регистрация) қилиш орасидаги муддат устида бораётганини унутмаслик керак. Ақли ўзида бўлган ҳар қандай киши, шу жумладан ёшларимиз ҳам, одатда бир-бирларини яхши таниб, билгандан кейин, ўзаро турмуш қуриш ҳақида қатъий бир фикрга келгандан кейингина бу ҳақда ЗАГСга ариза берадилар. Мутлақо нотаниш бўлган икки киши, ҳатто бир кўрганда дили-жигаридан уриб кетган ошиқ-маъшуқлар ҳам, ўша учрашган оннинг ё куннинг ўзидаёқ, бу ҳақда сира ўйламасдан, ЗАГСга ариза олиб боришларини ҳатто тасаввур қилиб бўлмайди. Демак, бир-бирларининг характерларини ўрганиш учун ЗАГС остонасига қадам қўйгунга қадар муҳлат (вақт) ўтган бўладики, буни албатта ҳисобга олиш лозим; умуман олганда, мақола авторларининг тан олишларича ҳам «бутун гап кишиларнинг бир-бирларини синаш муддатларида эмас, балки уларнинг ўзида, ўзаро муносабатида», айниқса жамоат олдидаги ўз масъулиятларини қай даражада ҳис этишларидадир.

Фикримизча, ёш оилани мустаҳкамлаш, қўйди-чиқди ҳолларини, шунингдек, қонунсиз (отасиз) бола туғилиш ҳолларини камайтириш учун энг аввало никоҳни қайд қилиш процессининг ўзини такомиллаштириш лозим. Энг аввало бу ишга жамоатчилик вакиллари кўпроқ иштирок этадиган ва у яна ҳам тантаналироқ ўтадиган бўлиши керак. Худди шу маънода Горький шаҳарлик Сундуков ва Сундукова ўртоқларнинг «Никоҳдан ўтиш шахсий иш бўлмай, ижтимоий ишдир» деган фикрларига тўла қўшиламиз. Бизнинг (ўзбекларнинг) қадимий одатимизга кўра, никоҳ қилиш пайтида ҳар икки (келин ва куёв) томоннинг махсус вакиллари: вакил ота ва вакил она (янга)лар гувоҳ сифатида иштирок этардилар. Бу вакиллар турмуш қураётганларнинг ўзаро розилиги, мослиги ва никоҳнинг барқарорлиги юзасидан ўз зиммаларига маълум масъулият олар эдилар.

Ҳозир эса, никоҳни қайд қилиш маросимига куёв 1—2 ёш, кўпинча турмуш тажрибаси бўлмаган ўртоғини, келин дугонасини олиб келиши одат бўлиб қолган. Шундай ҳоллар ҳам бўлиб турадики, бундай масъулиятли фурсатда на куёв ва на келин томонидан бирорта вакил ҳам иштирок этмайди.

Ўзига турмушдош танлаш учун кишиларга тўла эркинлик (ҳуқуқ) берилган социалистик жамиятимизда ёшларнинг жамоат вакилларисиз, яширинча никоҳдан ўтишларига сира ҳам йўл қўйиб бўлмайди. Фақат ичида турмуш қуриб кетишга, никоҳнинг барқарорлигига ишонмайдиган ёки ўзининг бирор айби, масалан, бошқа хотини ё эри борлигини яширишга интилган кишиларгина никоҳнинг ошкора ўтишидан чўчиши мумкин.

Фикримизнинг якуни сифатида шу нарсани таъкидлашни истаймизки, никоҳ муддатини чўзмасдан, ЗАГСга ариза берилгандан кейин мумкин қадар тезлик билан, энг кўпи билан 10—15 кун ичида никоҳни қайд этиш ва бу масъулиятли фурсатда ҳар икки томондан камида 3 нафардан вакил ёки гувоҳ иштирок этиши лозим. Гувоҳ сифатида иштирок этувчилар (куёвнинг ўртоғи ва келиннинг дугонасидан бошқалари) катта ҳаётий ва оилавий тажрибага эга бўлиб, аҳоли ё коллектив ичида обрўли, энг камида 30 ёшга борган кишилардан танланиши фойдали бўлур эди. Вакил сифатида куёв ва келиннинг яшайдиган, ишлайдиган ёки ўқийдиган жойидаги жамоат ташкилотларининг масалан, касаба союз ташкилотининг вакиллари қатнашса, яна ҳам яхшироқ бўлар эди. Бундан ташқари, (ҳеч бўлмаса биринчи марта уйланаётган ёшлар учун) ЗАГСга ариза берилиши билан баравар, никоҳдан 10—15 кун олдин, никоҳ бўлиш куни ҳақида маҳаллий газетада эълон бериш жорий этилса, ҳар томонлама фойдали бўлур эди.

Ишонч билан айтиш мумкин, бу тадбирлар, ёшларни никоҳ масаласига енгилтаклик билан қарамасликка, бу ҳақда жиддий муҳокама юритишга чақиради, никоҳдан кўп ўтмай юзага чиқиши мумкин бўлган айрим англашилмовчиликлар олдини олишга ва пировардида, ёшларни бир-бирига нисбатан самимият ва садоқат руҳида тарбиялашга, ёш совет оиласини мустаҳкамлашга ёрдам берган бўлур эди.

Н. МАМАТОВ,
доцент.
О. МАҲМУДОВА,
юрист.

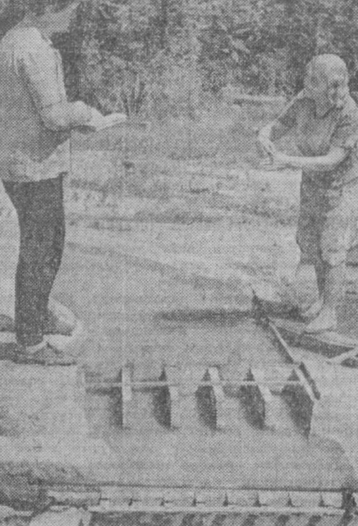

В. Д. Журин номли Ўрта Осиё илмий-текшириш институтида йирик ирригация иншоотларининг лойиҳаси тайёрланади ва унинг макети синовдан ўтказилади.

Суратда: институтнинг старший техниги Михаил Великанов ва старший илмий ходим Зинаида Рядова Жамбул ГРЭСи сув деворлари макетини синаб кўрмоқдалар.

И. Глауберзон ва В. Сироткин фотоси.

ШАРҚ ЮЛДУЗИ

Севимли журналимиз «Шарқ юлдузи»нинг 10-сони босмадан чиқди. Журнал «Ўзбекистонда туркман адабиёти ва санъати декадаси» рубрикаси остида туркман ёзувчиларининг асарларидан намуналар ёритиш билан очилади.

Журналда Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ойбекнинг «Маҳмуд Торобий» драматик достони, шоир Шукруллонинг «26. Тонготар» достони, ёзувчи Ўлмас Умарбековнинг «Чўли ироқ» қиссаси, шоир Рамз Бобожоннинг рубоийлари, шоир Азиз Абдураззоқнинг қатор шеърлари ҳам эълон қилинган. Шунингдек, унинг саҳифаларида Тошкент бунёдкорларига бағишланган репортаж, санъат ва адабиётга доир турли материаллар, тақризлар эълон қилинган.

ОКТЯБРЬ СОНИДА

Қора СЕЙТЛИЕВ

ХУМОР КЎЗЛАР

Шўх анҳор сувлари оқар
жарангдор,
Қўшиқлари унинг дилрабодир, оҳ,
Шу анҳор бўйида, ёдимда,
илк бор
Шу кўзлар ташламиш менга хуш
нигоҳ.
Кўкда жилоланар ёқут юлдузлар,
Юлдузлардан гўзал бу хумор
кўзлар.
Ёр севган севимли, хумор кўз
фақат
Юлдузлардан гўзал бўлади албат.
Кумуш баргин эгиб терак ниҳоли
Мажнунтолга недир шипшиган
маҳал,
Биз сукут сақладик хаёлга толиб,
Фақат диллар дилга ўқиди ғазал.
Қайда бўлмай, чексиз чўл бағрида
гоҳ,
Гоҳ чўпон гулханин теграсида
ҳам, —
Бу кўзлар ташлайди мен сари
нигоҳ,
Менга улар сурур бағишлар
мудом.
Кўкда жилоланар ёқут юлдузлар,
Юлдузлардан гўзал бу хумор
кўзлар.
Ёр севган севимли, хумор кўз
фақат
Юлдузлардан гўзал бўлади
албат.

ҚИЗНИ ЭРТА УЙҒОТМАНГ ЖУДА.

Тонг қуёшин олов нурлари!
Қизни эрта уйғотманг жуда.
Тонг ёришса ҳамки, қиз ҳали
Ойдин тунни кўрар тушида.
Чинор узра милтиллар юлдуз,
Гоҳ сўнар-у, гоҳ сочар зиё.
«Азизам...» деб титроқ бир овоз
Гоҳ шивирлар, жаранглар гоҳо.
Андишадан йигит кўзида
Туманли бир хира парда бор.
Қизни эрта уйғотманг жуда,
Узоқ тунни ўтказди бедор.
Қиз юзида тонг нури ўйнар,
Жилоланар қора сочида.
Ойдин тунни тушида кўрар,
Эрталабки шабнамдай худди
Бирдан тушди унинг бошига
Кутилмаган шу илк муҳаббат.
Қизни эрта уйғотманг жуда,
Сменага бор-ку бир соат!

Юсуф ШОМАНСУР таржимаси.

ШУКРУЛЛО

УЧИНЧИ ЗИЛЗИЛА

(26. ТОНГОТАР ДОСТОНИДАН.)

Аммо бугун ер силкинмади,
Зилзила бўлмади, тинди ер ости.
Теваракка оғир бир оқшом чўкди,
Қалбларни оқшомдек қора ғам босди.
Бугун ярим тунда фарёд кўтариб,
Она ер устида йиғларди «Гиря».
Бу оғир мотамдан бўлгандек ғариб,
Ер ҳам қимирламай қолганди гўё.
Бу мотам олдида таъзим қилгандек,
Ер ҳам тилин тишлаб турар эди жим.
Бугун орамиздан Ғафур Ғуломни
Олиб кетган эди бемаҳал ўлим...
Йўқ, йўқ! У ўлмади, гўёки ерга
Хитоб қилиб: сенга керак бўлса жон,
Мену олу, юртни тинч қўйгин дея,
Халқ йўлида ўзин қилганди қурбон.
Зилзила бўлмади.
Аммо силкинди
Ўзбек шеъриятин олий хонаси,
Бугун юракларни ларзага солди.
Очилмасдан қолган қалам ноласи.
Учинчи июлда ер силкинмади,
Аммо елкалардан силкитди мотам.
Уйлар янги бўлар, шаҳар тикланар,
Қайта очилурми аммо бу қалам!
26 август ер тебранмади,
Мен-ку достонимга қўйдим сўнг нуқта.
Аламли қиссангни тугатгин сен ҳам,
Она-ер, бас, етар, силкинма, тўхта!

Шарқшунослик институтининг янги биноси деворига Ўзбекистон ССР халқ рассоми Чингиз Аҳмаров ишлаётган безак (фрагмент).

МОСКВАГА, ЛЕНИН ҲУЗУРИГА

(«ҚАЙҒИСИЗ ОТАБОЙ» РОМАНИДАН)

Берди КЕРБОБОЕВ.

Москванинг Қозон вокзали худди бесаранжом бўлган чумоли уясига ўхшайди. Агар ўртоғингнинг тирсагидан — чунончи, Туркистон республикаси Марказий Ижроия Комитети раисининг тирсагидан ушлаб олмасанг адашиб қолишинг ҳеч гап эмас.

Аёз ёноқларни қирғичдек дағал тили билан яларди. Минглаб оғизлардан чиққан нафас кўкиш ҳовур бўлиб ўрлар, ғужғон ўйнаган буғ солдатларнинг мўйлаблари-ю деҳқонларнинг соқолларида ях бўлиб қотар эди. Қаҳратон совуқни ҳеч ким сезмаётгандек эди. Хотин-халаж писта чақар, сариқ рангга бўялган ёғоч сандиқчасига ўтирган қизил аскар аёзга қарамай пойафзалини ечиб, пайтавасини янгиламоқда эди.

Делегатларни енгларига қизил боғич таққан хушнуд кишилар кутиб олишди. Олиб кетишди...

Йигирманчи йилдаги Москва! Брезент, мовут, тўшакбоп йўл-йўл тикдан қилинган копчиқларни қайиш боғичлар, каноп арқонлар билан танғиб, орқалаб олишган... Қизил юлдузли шлёмлар, погонсиз шинеллар... Солдатча мовут сирилган пўстиндаги хотинлар... Шимларининг почалари ҳалпиллаган матрослар... Қулоқчинлари устидан жун шарф танғиган чоллар... Ошланган қизғиш калта пўстинли қишлоқи барно қизлар... Патли шляпа кийиб, мўъжазгина муфта кўтарган кампирлар... Совқотган панжаларини ғужанак қилаётган бошпанасиз итлар... Ченада ўтирган киракашлар... Қопларини елкаларига кўндаланг ташлаб олган чайқовчилар.

Москвада очлик ҳукм сурарди. Делегатларга чорак қадоқдан қора нон, сабзи солиб дамланган чой беришди. Юз марта қулоқ билан эшитгандан бир марта кўз билан кўрган афзал, дейишади. Ҳозир Отабоев оч Россияни кўз билан кўриб, Лениннинг Туркистон ҳукуматига юборган телеграммаларини эсламоқда эди. У рус биродарларига ғалла важидан ёрдамлашиб, мумкин қадар кўпроқ жўнатишларини илтимос қилган эди.

Мажлис бошлангунча Отабоев ўртоқлари билан Кремлга қараб йўл олди. Негаки, Москвада биринчи бўлиши. Рус жомеларининг олтин қуббаларида ёрқин қуёш жилоланарди, улуғ халқнинг бош қўрғони ҳам, бу қўрғоннинг кунгурадор деворлари ҳам, соатли миноралари ҳам, Иван Великийнинг қўнғироқхоналари ҳам жанублик меҳмонларга ҳатто Самарқанд ва Бухоронинг беқиёс зиёратгоҳларидан чиройлироқ кўринди.

Отабоев бошқирд, украин, папоқ кийган кавказликлардан иборат бир тўп делегатлар орасида Царь-пушкани томоша қилиб турди. Фронтчилар ҳазиллашишарди:

— Қани шу тўп бизнинг Перекопда бўлса!

Туркманлар тўдалашиб Царь-колоколнинг олдига боришди.

— Ўтовга ўхшайди!

Дарҳақиқат, қўнғироқнинг синган жойи ўтовнинг оғзига ўхшарди.

— Каттакон бир туркман оиласи сиғиб кетарди. Итлари ҳам кўчада қолмасди...

Туркманлар самимият билан кулишди. Қайғисиз ҳам юртдошлари билан қўшилишиб кулди, миясида эса, ҳозир Ленинни кўрамиз, деган бирдан-бир фикр айланар эди. Ҳозир у бу кунни уч йилдан буён орзиқиб кутаётганини пайқади.

Бу залдан қанчадан-қанча одамлар, дунёнинг ҳамма томонларига Лениннинг образини қалбида олиб кетди! Уни кўрган дақиқаларидаги ҳисларни ким сўз билан тасвирлаб бера олади? Қарийб ҳеч ким, бунинг учун осойишта юрак, кенг, чуқур мушоҳада қила билувчи ақл керак. Залдагиларнинг ҳаммаси бирдан қалқди, кўпчилик орасида стол томон тез юриб кетаётган Ленинни худди тоғ кўчкисидек гулдурос қарсаклар қарши олди. У зални тинчитишга ошиқарди — қўлини силтаб ўтирдида, яна ўрнидан сапчиб турди...

Отабоев кейинчалик бу дақиқаларнинг тафсилотини эслаёлмади, у азиз кишини кўзлари билан эмас, қалби билан таниб олмоқда эди: мана Ленин! У бошқалар билан бирга қаторлар орасидаги ўрталиққа чиқди. У ердан ҳеч нарса кўринмасди. У зўр бериб қарсак чаларди...

Ленин минбарга чиқиб боргунча анча вақт ўтгандай туюлди. Энди Қайғисизни яна бир янги кучли таассурот ҳайратга солди — минбардан эшитилаётган садо таассуроти, унинг қатъий, иродавор янгроқ оҳанги таассуроти, Лениннинг сўзларига монанд ҳаракатларидан олган таассуроти...

Лениннинг: «Коммунизм—бу Совет ҳокимияти плюс бутун мамлакатни электрлаштирилишидир» деган ҳикматли сўзлари илк бор ўша кунларда янграган эди. Кейинчалик Отабоев қишлоқларга чиқиб борганида ҳар доим, бу сўзларни Лениннинг ўз оғзидан эшитганини айтарди. Владимир Ильич бундан буён Бутунроссия съездлари минбаридан сиёсий ва маъмурий арбобларгина эмас, инженерлар ва агрономлар ҳам сўзлаяжакларига ишонч билдирди.

— Бу энг бахтли даврнинг бошланғичи бўладики, унда сиёсат тобора камая боради, сиёсат тўғрисида камроқ ва қисқароқ гапириладиган, кўпроқ инженерлар билан агрономлар ғапирадиган бўладилар, — деди у.

— ...Биз сиёсатни, шубҳасиз, ўрганиб олдик, бу борада бўш келмаймиз, бу борада базамиз бор. Аммо хўжалик важи ёмон. Бундан буён энг яхши сиёсат — сиёсатнинг камроқ бўлиши. Кўпроқ инженерлар ва агрономларни кўтаринглар, улардан ўрганинглар, уларнинг ишларини текширинглар, съездлар ва кенгашларни митингбозлик органларига эмас, хўжалик ютуқларини текшириш органларига, биз хўжалик қурилишини чинакамига ўргана олишимиз мумкин бўладиган органларга айлантиринглар.

Лениннинг сўзларини тинглаб, дилига жо қилар экан, Отабоев тезисларнинг зўр миқёсига, ундан кўра ҳам мураккаб нарсаларни осон тушунтириб беришига ҳайратланар эди. Қисқагина нутқида у Польша билан бўлган уруш якунлари ҳақида ҳам, молиявий ишлар ҳақида ҳам, концессиялар ҳақида ҳам, деҳқонлар билан ўзаро муносабат ҳақида ҳам, касаба союзлари ҳақида ҳам, одоб-ахлоқ масалалари, Москванинг Садовое кольцо деган жойидаги тугатилган «Сухоревка» бозори билан ҳали майда хусусий мулкчилар руҳида тугатилмаган шу қабилдаги жой ҳақида ҳам гапирди. Унинг гап йўсинида озгина бўлса-да насиҳатгўйлик ва амр-фармойиш асари сезилмас, у одамларга уларнинг ўй-хаёлларини, қиш ҳукми остидаги оч, толиққан мамлакатнинг ҳамма томонларидан бу ерга дилларида олиб келган нарсаларини тушунтириб бермоқда эди.

Кечаси «Метрополь»нинг номерида — энди Советларнинг Иккинчи уйи деб атала бошлаган жойдаги хоналардан бирида Қайғисиз солдатча юпқа адёл остида жунжикиб ётарди. Уйқуси келмасди. Совқотаётганлиги учунгина эмас, албатта. Бу ажойиб куннинг барча таассуротлари, Лениннинг чеҳраси ҳам, овози ҳам, нутқи ҳам уни яна қалби-қалбигача ҳаяжонлантириб юборди. Ўзини босиб олиб бор иродасини ишга солди. Бу кун давомида у нималарни ўрганди? Нима қилса бугун эшитганларининг ҳаммаси узоқ йиллар давомида йўл кўрсатувчи юлдуз бўлиб қолади? Ленин бугун гапирган энг конкрет нарсалардан қандай назарий хулосалар чиқариши керак?

У адёлга бурканганча яланг оёқ юриб дераза олдига борди. Кул ранг осмонда ой, юксак қор уюмлари жимир-жимир жилоланмоқда. Большой театрнинг съезд муносабати билан алвон байроқлар осиб безатилган қудратли, тантанавор стунлари, пештоқ тепасидаги учиб кетаётган отлар, қор босган кимсасиз зўр майдон...

«Россия ҳамиша азмкор...—деб ўйлади у. — Дунёнинг олтидан бир қисми...» Шу дақиқагача миясида айланиб тугалланмаётган, тилига келмаётган бир фикр бирдан чақмоқдек ярқ этиб кетди. Ленин нималар ҳақида гапирди ўзи? У ўз бахтини қўлга киритиш кичкина Туркманистондагина эмас, ҳатто каттакон Россиядагина эмас, йўқ, бутун дунё бўйлаб курашга отлантирилган халқ оммасининг ғолибона ҳаракати ҳақида гапирди! У галдаги вазифалар ҳақида, айни бир пайтда — олдиндаги ўнларча йилларни башорат қилиб гапирди.

Ваҳоб РЎЗИМАТОВ таржимаси.

КЕЧИРИЛМАГАН ГУНОҲ

Ҳикоя

Қуриган, ҳиди йўқ, унутилган гул —
Китобни очаркан, кўриб қолдим ман.

ПУШКИН.

Маҳалла комиссиясининг раиси Мадамин ота мени салқин йўлкадан бошлаб кетди. Қўш табақали ҳаво ранг дарвоза олдига етганимизда тўхтаб, галифесининг чўнтагини тимирскилай бошлади. Мен дарвоза қулфлоғлиқ эканини пайқамаган эканман. Мадамин ота қулфни очиб, мени ичкарига бошлади. Биз ҳовли ўртасида тўхтадик.

— Мана шу жой, ука... Раҳматлик бултур қазо қилди. Бир кам олтмишда... Сўққа бош кампир эди ўзи. Умрида турмуш ҳам қурмаган, бола-чақа ҳам кўрмаган... Бу ёғини ким билади дейсиз энди. Одамнинг дарди ичида... Ўзимиз кўплашиб қўйиб келдик...

У ҳовли этагидаги ҳужғон гуллаб турган икки туп бодом дарахтига тикилганича туриб қолди. Мен бирон нарса дейишга ожиз эдим. Ҳовлига разм солдим. Ўнг томонда эшигига япалоқ қулф солинган пешайвонли мўъжазгина уй шўппайиб турар, дераза ойналарини намозгар офтоби омонсиз тимдаларди. Томга ёпилган шиферлар нурсизланиб, тамом оқариб кетган эди. Чап томонда, биздан уч-тўрт қадам нарида, ҳовлини кўндаланг кесиб арикча ўтган, унинг нарёғида гул пушталари, қуйида эса Мадамин ота тикилиб турган ўша икки туп бодом.

— Барака топкур қўшниларига раҳмат, — деди ниҳоят у менга ўгирилиб. — Йўқлигини билинтиришмайди. Қишда ҳовлининг қорини курашди, мана энди супуриб-сидириб туришибди. Дов-дарахтга қараган ҳам шулар.—У пастки лабини тишлаб бир оз жим қолди. — Энди, ука, ўзингиздан қолар гап йўқ, жойга ҳам қараса жой бўлади. Кўринишдан оёқ-қўлли йигитга ўхшайсиз, ишқилиб қаровсиз қолмасинда.

— Албатта, албатта, — дедим шошиб.

Мадамин ота кўча томон юрди. Мен унга эргашдим. Дарвоза олдига ўтганда чўнтагидан яна бир калит чиқазиб менга узатди.

— Бу — уйнинг калити. Манг. Ўзиям студентбоп жой — бир уй, бир даҳлиз. Нарсаларини қўшнилар опчиқиб қўйишган. Бемалол тураверинг.

Мадамин ота хайрлашиб чиқиб кетди.

Шундай қилиб, янги ҳовлида яшай бошладим.

Жой ҳақиқатан ҳам мен боп эди. Катта кўчадан олисда, шовқин-сурон йўқ. Ҳар куни ўқишдан келиб, мириқиб дарс тайёрлайман. Бунинг устига ёзги имтиҳонлар ҳам яқинлашиб қолган эди. Баъзан курсдошларим келишади. Баҳслашиб, тонг оттирамиз. Хуллас, кунлар шу зайлда ўтаверди.

Ногаҳон бир воқеа юз берди-ю, юрагимда ўчмас доғ қолдириб кетди. Бу ерга кўчиб келганимга уч ойдан ошиб қолган. Айни ёзги сессия кунлари эди. Даҳлизда йиғма каравот устида «тил»ни ўқиб ётган эдим. Биров дарвозани қоқди. Чиқсам, бошига похол шляпа кийган почтальон хат ушлаб турарди.

— Кампирга, — деди у. — Ўзиям фақат шу одамдан келади. Қўлидан танийман... Бехабар қолибди-да... Ўзингиз силлиқроқ қилиб жавоб ёзиб юборасиз. — У шундай деди-ю, енги билан пешанасини артиб, бир ёнга қийшайганча йўлкадан йўрғалаб кетди.

Ўқишга майлим бўлмади. Вақтни қизғандим. Ҳозир хаёлимни бўлиб нима қиламан, эртага имтиҳондан кейин бемалол ўтириб жавоб ёзаман, деган ўй билан хатни ёстиқ остига ташладим.

Шу кўйи мутлақо хаёлимдан кўтарилибди. Орадан бир ҳафта ўтди чамаси, тасодифан ёстиқни кўтариб хатга кўзим тушиб қолди. Хат узоқ бир шаҳардан келган экан. Конвертдан катак варақҳа ёзилган мактубни олдим. У араб алифбесида эди. Ҳижжалаб ўқий бошладим.

«...Мен ҳам қариб қолдим. Агар эслай олсанг, бу йил пайғамбар ёшига қадам қўяман. Кўзимдан нур, белимдан қувват кетди. Қирқ йил муқаддам, йигитликда қилган гуноҳимдан ҳамон азоб чекаман. Бир умрга татиди-я. Тузатилмас хато деб шуни айтадилар-да. Ҳадеб эски гапни қўзғайверади, деб жаҳлинг чиқмасин. Бибижон! Бундан кейин Самад сени безовта қилмас, деб ўйлайман. Охирги хатим бўлса керак бу. Ҳа, гуноҳим билан муҳаббатимни роппа-роса қирқ йил қалбимда сақлаб келдим. Гуноҳ юрагимни кемираман деганда муҳаббатинг қалқон бўлди. Шу аҳволда умримнинг баҳорини, ёзини, кузини ўтказдим. Вақтдан учқур нарса бўлмас экан...

Ҳозир касалхонада ётибман. Дард кўрмагур дўхтирлар тепамда гиргиттон. «Қайғурманг, отажон, ҳали ҳеч нарса кўрмагандай бўлиб кетасиз», деб нуқул тасалли беришади. Лекин ҳар ким ичидан ўтганини ўзи билади...

Бибижон! Ўлим олдида шафқат қил. Садо бер. Икки энлик хатингни, икки оғиз ширин сўзингни дариғ тутма. Кўпам ёмон одам эмасман. Ёзувингга сўнгги бор кўз тикайин, бармоқларинг теккан қоғоз бўйини ҳидлаб қолай.

Ке, бир яхшилик қил: гуноҳимдан ўт. У дунёга фақат муҳаббатингнинг ўзини олиб кетсам девдим. Бибигинам!

Ўтинаман, лоақал шу сўнгга хатимга жавоб бер, Бибисора!

Хатингга кўз тутиб Самад».

Хатни ўқиб чиқдим-у, фикрларим алкаш-чалкаш бўлиб кетди. Ўтирган жойимда қанча қолиб кетганимни ҳам билмайман. Ўрнимдан турганимда бошим айланар, оёқларим мажолсиз эди. Мен бебош ёшликнинг аччиқ ўкинчи туфайли жавобсиз қолган буюк муҳаббат қаршисида ҳануз титраб турардим.

Шундан кейин бир ҳафтагача ўзимга келолмадим. Уйга қандай кирганимни ҳам, чиққанимни ҳам билмайман. Лекин бора-бора ҳаёт мени яна ўз оғушига олди. Ўз ташвишим, ўқишларим билан бўлиб кетдим...

Бу гапларга анча бўлди. Ҳозир бошқа шаҳарда тураман. Уй-жойим, бола-чақам бор. Фақат ўша ҳовлидан ёдгорлик бўлиб Самад отанинг хати қолди менда. Ҳар йили бодом гуллаганда, ёки кўча-кўйда бир-бирига тумшайиб турган ёшларни кўрсам, дарров хат эсимга тушади, юрагим ич-ичидан зирқираб кетади. Бибисора буви билан Самад отанинг қиёфасини хаёлан кўз олдимга келтираман. Уларнинг руҳига ғойибона таъзим қилгим келади...

Низом КОМИЛОВ.

Товшан ЭСЕНОВА

ҲОСИЛ БАЛЛАДАСИ

ПАРЧА

Олтиной бугунги ишдан шодланиб,
Кўҳлик даласига назар соларди.
Муздек сувдан ичиб, қаноатланиб,
Она-тупроғида нафас оларди.
Трактор ўтаркан гурлаб, дам-бадам
Ёнбошлаб қоларди ҳосилдор тупроқ
Куртак чиқарганди тол новдаси ҳам,
Бунда қушларнинг ҳам эди вақти
чоғ.

Уйқудан уйғонган эди табиат,
Унга шивирларди гўё оҳиста.
Олтиной қалбида гул ёзиб ният,
Қайнаб тошар эди кўнгли зўр ҳисда.
Бўртган тупроққа у ташлайди назар,
Унинг кўз олдида яшнайди тупроқ,
Тупроққа арзийди десанг олтин, зар.
Пайдо бўлар унда ҳали қанча боғ.
Қиз канал бўйида сурар экан ўй,
Қора кўзлар очди уйқуга қучоқ:
Шунда юпун, очиқ чеҳра, ўрта бўй
Бир чол келиб сувга ташлади нигоҳ.
Қўлда ҳасса, силаб соқолини чол,
Деди: «Ухлаб қолма, ҳой бойнинг
қизи!»
Олтин ғазаб билан қўзғалди дарҳол:
«Бу қанақа туҳмат, ким бойнинг
қизи?»

«Бўлмаса айт, кимсан?»
«Менми? Мен деҳқон!»
Дўқ қилма, Деҳқоннинг қизи ҳеч
маҳал
Ипак киярмиди, гапирма ёлғон!
Отанг бекми? Хонми?
Сўзла муфассал!
Деҳқонмиш, деҳқонлик менинг
ҳунарим,
Деҳқон бўлиб мендан ортиқ
экдингми?
Шу йўлда қаварди, қара, қўлларим,
Деҳқон бўлиб мендай заҳмат
чекдингми?»
Олтиной тикилди мўйсафидга бот:
«Ота, ўтиб кетган хонлар замони,
Энди биз қурганмиз янгича ҳаёт,
Энди деҳқонларнинг йўқдир армони.
«Бекми, хон» дедингиз сиз мени
кўриб,
Бу ном менга асло ярашмас, ёлғон.
Бизлар колхозчимиз, коллектив
бўлиб
Ишлаймиз, яшаймиз ҳур ва
фаровон...»
Олтиной сўз очар халқ меҳнатидан,
Меҳнатки, ишчанни қилди қаҳрамон...
Меҳнатда қозонган зўр шуҳратидан
Ахир, фахр этмасдан қолурми
инсон!
Навбаҳорни қутлар бепоён дала,
Олтинга меҳр ила очар у қучоқ.
Қиз ўз орзуларин куйлар барала,
Бобо экинларга боқади узоқ.
Мафтун қилди уни чексиз
буғдойзор,
Бошоқлар ёнбошлаб қолганди
ерга.
Умри хазон бўлиб ўтиб
кетган чол—
Кўнглида ҳавас зўр эди бу
элга.

С. ҚУҚОНБЕКОВ
таржимаси.

«КУЗ ХАЁЛЛАРИ».

Ш. Булгаков.

Туркман юморларидан

ЯМАШНИНГ ИЛОЖИ БУЛМАЙ ҚОЛГАЧ...

Каминанинг пўстини шу қадар эскиб тўзиб кетибдики, ямашнинг ҳам иложи бўлмай қолибди. Шундан сўнг у пўстинини Марв яқинидаги Пўрсиқала деган жойга кўмиб, ҳаммага маълум қилибди.

— Мен Пўрсиқалага камбағаллигимни кўмиб келдим, бирон одам ковлай кўрмасин.

САРТАРОШХОНАДА

Ота Кўпек сочини олдиргани сартарошхонага кирибди. Сартарошнинг устараси жуда ҳам ўтмас экан. Ота Кўпекнинг кўзларидан тирқираб ёш чиқиб кетибди.

— Сен қанча одамнинг соч-соқолини олгансан?— деб сўрабди у.

— Қанчадан-қанча одамнинг соч-соқолини олганман.

— Ўшаларнинг ҳаммаси ҳам эсон-омон юрибдими?

— Албатта.

— Бўлди, олавер.— деб хўрсинибди Ота Кўпек бошини сартарошга тутиб.

ҚАЙСИ БИРИНИ ТЕКШИРИШАДИ

Бир киши шаҳар коммунал хўжалик бўлимига шикоят қилиб келибди:

— Ёзда уйимизни ремонт қилиб берган эдинглар. Кеча томимиздан чакка ўтиб кетди. Ремонт қилган идора ўз ишининг сифатини ҳам текшириши керак-ку ахир!..

— Текшириш керак, текшириш керак, дейсиз!.. Бу осон ишми?! — деб ўдағайлаб берибди бўлим ходими.— Ахир чакка ўтиш-ўтмаслигини билиш учун шаҳардаги ҳамма уйларнинг томларида сув кўтариб юрайликми!..

МУҲАББАТ

Муҳаббат қизғалдоқ офтоби
демак,
Бу офтоб тобига чидамоқ
керак.
Севги ёр — жафокор
паҳлавонларга,
Севги ёр бўлганми бўш,
нимжонларга!!
Бу офтоб тафтига дош
беролмасанг,
Қовжираб битарсан худди
чувалчанг.

Азиз АБДУРАЗЗОҚ.

ЧАРМ ҚЎЛҚОП УСТАСИ

«Спартак» стадионига кириб борар эвансиз, футбол майдонининг ўнг томонида боксчиларнинг чаққон ҳаракатлари эътиборингизни ўзига жалб этади.

Уларнинг қайси бири Токиода ўтказилган Олимпиада чемпиони Валерий Попенченкодек бўлишни орзу қилмайди, дейсиз.

Ҳамид Иброҳимович Мўминов группаси билан машғулот ўтказарди. Машғулотнинг бошланғич қисми тугагач, у спортчиларга алоҳида-алоҳида топшириқлар берди. Улар иккига бўлиниб, яқин ва узоқ масофада «жанг» қилишни, пастдан ва юқоридан ҳужумни, қадам ташлаб ҳужум қилиш ва чекинишни машқ қилмоқда, баъзилари осилма тўлдирилган «қоп»ларга «ҳужум» қилмоқдалар. Айниқса 133-мактаб 8 синф ўқувчиси 2 разрядли Тошкентбой Юсупов «қоп»га рақибдек ҳужум қиларди, унинг тўрт ҳужумдан иборат машқи бир куй устида қайта-қайта ишлаётган куйчини эслатарди.

Бокс спорти мухлислари орасида Ҳамид Мўминовни танимаган киши йўқ.

Совет Иттифоқига, республикамизга машҳур, СССР ва Республикада сурункасига юқори ўринларни эгаллаб келган А. Баранов, А. Топчий, Н. Ғуломов, А. Мошнев, Агоронов, И. Будман каби Мўминовнинг ҳам республикамизда бокс спортининг ривожланишида хизматлари катта.

Ҳ. Иброҳимович 1956—1957 йилда шаҳар чемпиони номини қўлга киритган бўлса, «Спартак» жамиятининг республика чемпионатида 1956—1959 йиллар давомида чемпион бўлиб келди.

Мўминов айниқса 1957—1960 йилларда катта ғалабаларни қўлга киритди. 1957 йилда Ўзбекистон фестивали бокс мусобақаларида биринчи ўринни эгаллаб, шу йили Ўрта Осиё ва Қозоғистон биринчилигида 3 ўринни қўлга киритди. 1958 йил СССР биринчилиги финал мусобақаларида қатнашиш учун Львовда ўтказилган, Львов зонасида фахрли 3 ўринни эгаллади. У 1960 йилги ярим ўрта вазнда Республика чемпионидир. Унинг юқори натижаларга эришганини ва юксак маҳоратини ҳисобга олиб, СССР спорт мастери унвони берилди.

Энди Ҳ. Мўминов ўз санъатини ёшларга ўргатмоқда. Машғулотларга раҳбарлик қилаётганига икки йил бўлмай юқори малакали спортчилар етиштирмоқда. Унинг шогирдлари Ринат Бойбеков, Шавкат Бобохонов, Герат Исанбоев, Муҳиддин Ҳакимов, Вячеслав Носонов, А. Гнедо I разрядли чарм қўлқоп усталаридир. Улар XIX Республика спартакиадасида шаҳар терма команда составида қатнашдилар. Ўз вазн категориялари бўйича Ҳакимов 1 ўринни, Бойбеков, Бобохоновлар 2 ўринни, Қодиров 3 ўринни эгаллади. Носонов эса шаҳар ва республика бўйича «Спартак» жамиятининг чемпионидир. Шу кунларда Т. Юсупов, Н. Масян ва ўттизга яқин ёш боксчилар Мўминов раҳбарлигида бокс сирларини тинмай ўрганмоқдалар.

А. ТУРҒУНОВ.

ПОЙҚАДАМ

Пойтахтимиздаги 58-мактаб эндигина иккинчи йилга қадам қўйди. Шунга қарамай мактаб спортчилари катта ғалабаларни қўлга киритдилар. Мактабга кирар эканмиз, кўзимиз «Мактабда спорт» рубрикаси остида ишланган фотостендга тушди. Унда мактаб ўқувчиларининг спортнинг турли усулларида машқ қилишаётганлиги тасвирланган эди. Стенднинг ўнг томонида энг яхши физкультурачиларнинг расмлари рамкага солиб қўйилган.

1965—1966 ўқув йилида ўтказилган мактаблараро спартакиадада волейболчилардан Таня Горбунова, Элзара Абдуллаева ҳамда Вера Шебанова ўртоқлар район бўйича иккинчи ўринни, мактаб бўйича эса биринчи ўринни эгаллаб, ўсмирлар ичида иккинчи разряд эгаси бўлдилар. Шунингдек, ёш спортчилардан С. Ҳошимов, С. Тарасеевич ҳамда Д. Португалев каби ўқувчилар волейболдан биринчи разряд нормативларини бажаришди.

Светлана Шипунова ҳамда Валентина Мурашеваларнинг гимнастика спортида опа-сингил деса бўлади. Иккиси ҳам ўрта ёшдагилар ичида шаҳар биринчилиги мусобақасида иккинчи ўринни қўлга киритдилар. Мирхалил Олимов ҳозирча 10 синф ўқувчиси. У енгил атлетикадан ўсмирлар биринчи разрядини, футбол ва боксдан эса иккинчи разряд нормативларини бажарди.

Геннадий Алексеевич Осокин ва Иван Кондратьевич Горбань тренерлик қилаётган бу мактабда спортчилар сони кундан-кунга кўпайиб бормоқда.

Ҳозирги кунда гимнастика, енгил атлетика, волейбол, баскетбол секцияларида 20 га яқин ўқувчи қатнашмоқда.

Шахмат-шашка, теннис секциялари ҳам очилиш арафасида. Ҳозир бу мактаб спортчилари волейбол ҳамда енгил атлетикадан район биринчилиги мусобақасида биринчи ўринга чиқиш учун қизғин тайёрланмоқдалар. Икки йилда шундай ғалабани қўлга киритган мактабни пойқадам деб атасак, хато қилмаган бўламиз. Уларни бундан кейинги спорт ишларида ҳам муваффақиятлар тилаймиз.

А. ФОЗИЛОВ.

НОЁБ АСАР

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институтининг қўлёзмалар фонди кун сайин бойиб бормоқда. Бу ерда турли тилларда Ўрта Осиё ва Шарқ тарихи, адабиёт ва фалсафа, ҳуқуқ ва медицина, астрономия ва математикага оид жуда кўп нодир қўлёзмалар сақланади.

Институт ҳар йили бир неча бор республикамизнинг турли шаҳарларига, хусусан Самарқанд, Бухоро, Қўқон, Марғилон, Наманган, Андижон ва Урганч каби шаҳарларга ўзининг илмий ходимларини юбориб, аҳоли қўлида сақланиб қолган қимматбаҳо қўлёзмалар, китоблар ва ҳар хил ҳужжатларни (ёрлиқлар, васиқа ва бошқалар) йиғади.

Бир группа илмий ходимлар Самарқандга бориб йигирмадан ортиқ нодир қўлёзмаларни сотиб олган эдилар.

Яқинда Фарғона водийсининг Андижон, Марғилон, Фарғона ва Қўқон шаҳарлари аҳолисидан ҳам тарих, адабиёт, фалсафа ва фаннинг бошқа соҳаларига оид қирққа яқин ноёб қўлёзма ва босма китоблар сотиб олинди. Улар орасида ҳозиргача номаълум бўлган бир неча асарлар бор. Булар қуйидагилардир:

«Тарихул мулук» (Подшоҳлар тарихи)нинг туркча таржимаси, «Субҳатул аҳёр» (Улуғ кишилар тизими)дир. Бунда оламда ўтган подшоларнинг табақалари, чунончи: Додониён, Каёниён, Ишкониён, Сомониён, Бани Умавия, Сабуктакин, Диёлма, Хоразмиён, Салжуқиён, Мулоҳада ва Чингизхон табақаларидан кимлар ва неча йил подшолик қилган ҳамда у табақанинг ҳукмронлик муддатини баён қилади.

«Чаҳор дарвиш» (Тўрт дарвиш). Бу асар олти шаҳар волийси Тожимуҳаммад азиз буйруғи билан Абдулғаффор исмли шахс томонидан форс-тожикчадан эски ўзбек тилига наср тариқасида таржима қилинган нодир қўлёзмадир. Асарда 57 та миниатюра бор. Бу суратлар профессионал рассом томонидан ишланган бўлмаса ҳамки, олти шаҳар XVIII аср турмуш тарихининг намунаси бўла олади.

«Китобул изоҳ» (Очиқ англатувчи китоб). Бу асар Жалолиддин Муҳаммад бинни Абдураҳмон ал — Қазвинийнинг (вафоти 1338) «Талхисул муфтоҳ фил маоний ва баён» (Маъниларни очиқ ифодаловчи хулосалар) XIV асрда араб тилида ёзилган. Бу асарда сўзнинг балоғат ва фасоҳати баён қилинади.

«Баёз» (оққа кўчириш). Бунда форс-тожик классик адабиётининг намояндаларининг шеърларидан намуналар келтирилган. Саъдий Шерозийнинг «Дўст» радифли ғазалидан бир байтини мисол тарзида келтирамиз:

Оби ҳаёти манаст хоки сари кўй дўст,
Гар—дужаҳон хуррамаст чашмиман рўй дўст.

Таржимаси:

Дўстим кўчасининг тупроғи меним учун
ҳаёт суви,
Кўзим дўстимнинг юзида бўлар экан икки
жаҳон хурсандликдир.

Олинган китоблар орасида булардан бошқа ноёб қўлёзма ва босма «Алминор», «Сарват — фунун», «Маориф» ва шуларга ўхшаш китоб ва журналлар ҳам бор.

Экспедиция самарали бўлди дейиш мумкин.

А. ЖУВОНМАРДИЕВ,
тарих фанлари кандидати

Байрутдаги совет маданий марказида рус тилини ўрганиш курслари ўн бир йилдан буён ишлаб турибди. Тингловчилар орасида талабалар, студентлар, педагоглар, ишчилар, хизматчилар ва савдогарларнинг фарзандлари бор. Шу йил октябрь ойидан бошлаб рус тилини ўрганувчилар малакасини ошириш группаси ишлай бошлади. Совет маданий марказида ҳаммаси бўлиб 100 мингдан ортиқ киши шуғулланмоқда.

Суратда: Байрутдаги рус тилини ўрганиш курсларида машғулот вақти.

П. ЕГОРОВ фотоси. ТАСС фотохроникаси.

ЙЎЛ-ЙЎЛАКАЙ

ИСМ ҲАМ ШУНАҚА БЎЛАДИМИ?

Бир узун, бир ўрта бўйли бола эрталаб мактабга борарди.

— От топилмаганмикин, нега исминг Хўрозбек-а?— деб сўраб қолди узуни қисқасидан.

— Бундоқ отлар кўпу... Болтавой, Тешавой, Пўлатвой... Шунга ўхшаган-да, меники ҳам.

— Тўғри айтасан. Арслон, Шер деган отлар ҳам учраб туради. Лекин сендек аълочи боланинг исми Хўрозбек бўлиб қолгани ёмон-да!

Хўрозбекка ўртоғининг бу гапи қаттиқ таъсир қилди шекил, ўпкаланиб деди:

— Мен туғулган куним отамнинг бабоқ хўрози зўр чиққан экан. Суюнганларидан отимни Хўрозбек қўйиб юборибдилар.

— Э, шунақа дегин? Ҳалиям отанг хўроз уриштириб турадилар-а?

Хўрозбек индамади.

УЙДАГИ ГАП КЎЧАДА

Автобус йўлда борарди. Олдинги қаторда ўтирган 60 ёшлардаги аёл ёнидаги хотинга гап сотмоқда:

— Ана шунақа, келиним тушмагур мошхўрда қиламан, деб мошкичири қилиб қўйди. Мошура, мошқовоқ — ҳаммасидан беҳабар, ҳолвайтар қилишниям билмайди, ўргилсин! Келинимни ёмон демайман, суқсурдаккина. Ҳамма айб онасида. Ўргатмаганда! Ҳой, бизникидан бошқа жойга тушганида борми, уч кунда ковушини тўғрилаб қўйишарди.

Автобусдан тушиш хаёлига келди-ю, кампир ярқ этиб ташқарига қаради.

— Ҳой, шофир, ўтиб кетибман! Сассиқ ҳовузда тушардим! Тўхтат!

Кампир шоша-пиша автобусдан тушди. Шу пайт кимнингдир истеҳзоли овози эшитилди:

— Ўтган куни худди шу паллада чолини ёмонлаб кетаётган эди бу кампир!

У. ЮСУПОВ.

ВАЪДАБОЗ СУРАТЧИ

Ленин Комсомоли номли боғда қорачадан келган, ўрта бўйли, Иброҳимов деган бир киши бизни расмга туширдилар.

—28/IX—66 йил куни соат 5 да келиб расмингизни олиб кетинглар, — дедилар бизга 494272 номерли квитанцияни бера туриб.

Шундан кейин: биз студентларнинг иш вақтимиз соат 4 да тамом бўлади, студентлар шаҳарчасидан келгунча соат 4,45 минут бўлиб қолди. Борсак мотоциклини миниб кетмоқчи бўлиб турган эканлар.

— 30 сентябрь куни келинглар, менинг ўрнимга бошқа бир киши келади, шундан бериб юбораман, — деб кетиб қолдилар.

Шундан кейин, олдинроқ ҳар кун борадиган бўлсак, энди 3—4 кунда бориб турамиз, боғга. Лекин мана ноябрь ойи ўтаётибди-ю, ҳалигача суратчи акамиздан дарак йўқ.

Шояд бизнинг расмчи акамизнинг дараги чиқиб қолса. Бизнинг ҳам боққа қатнавомиз ниҳоясига етар эди.

З. ОТАБАЕВ,
К. МАШАРИПОВ.

Шундай қилиб бу уриниш иш бермади. Адвокат Серватиус Эйхманни гувоҳ сифатида сўроқ қилаётган пайтида муғомбирликни қўлдан бермаслик учун ҳар икки гапнинг бирида уни «жаноб гувоҳ» деб атар эди. Бир сафар бу ибора шундай кулгили вазиятда таъкидландики, залдагилар ўзини тутиб қололмади. «Жаноб гувоҳ. Сиз айбланувчининг сўзларига қандай баҳо берасиз?» деб сўради у Эйхмандан. Шундан ҳам кўриниб турибдики, адвокат ўзининг ягона «гувоҳи»ни сўроқ қилар экан, бир нафас ҳам мақсадини унутмас эди.

Эйхман ўз ҳимоячисининг саволига аввало, уни Исроилга ихтиёрий тарзда эмас, мажбур қилиб олиб келинганини айтади Буэнос-Айресдаги савол-жавоблар ҳам мажбурий тарзда олиб борилган эди.

«Буэнос — Айресда менга ҳужум қилганларидан кейин бир ерга олиб келиб каравотга боғлаб қўйишди ва Исроил суди олдида ўз ихтиёрим билан жавоб бериш истагим борлигини айтишга мажбур қилишди. Мен ўзимни Аргентина полицияси қўлига топширишларини сўрадим. Бу илтимосимни рад этишди. Қўлимни кишандан бўшатиб айтиб туришди, мен ёздим. Шундан сўнг мени яна ётқизиб, боғлаб қўйишди. Бу ишларнинг ҳаммаси ихтиёрий равишда қилинди деб бўлмайди».

Эйхман ўзининг нацист партиясига нима учун кирганлиги ҳақидаги саволга, у пайтларда яҳудийлар масаласи иккинчи даражали гап бўлганлигини айтади.

«Мен 1932 йили партияга кирганимда яҳудийларни таъқиб этиш программаси иккинчи даражали масала эди. Негаки агар партия фақат яҳудийларга қарши кураш билан чекланиб қолса, ҳеч қачон ҳокимият тепасига келолмас эди.

Шундан сўнг у немис тилининг атайлаб чўзиб юборилгач чалкаш жумлаларида яҳудийларни таъқиб этиш муносабатига қай тарзда етиб келинганлигини айтади.

«Германия рейхи мажбуран яшин тезлигида уруш олиб боргани ва бу урушда тезкор ғалабаларни қўлга киритганидан кейин немис давлатининг раҳбарлиги ғалабалардан мағрурланиб кетди. Бемақсад, беақл, беадад фожиалар ана шу пайтдан бошланди. Бундай фожиалар бўлишини ҳеч ким олдиндан кўрмаган эди. Мендек кичик табақали амалдор эса буни ҳаёлига ҳам келтирмасди».

Ҳимоячи ундан «Мадагаскар —план» нимани кўзлаганлигини сўраганида, Эйхман бу планга биноан яҳудийларга ер берилмоқчи бўлганлигини айтади. Ўзининг айтишича у гўё яҳудий проблемасини, фақат уларни эмиграция қилиш йўли билангина ҳал этиш мумкин, деб ўйлаган.

Фақат 1941 йилга келиб «эмиграция ва эвакуация»ни қўшиб юборишди.

Эйхманни гувоҳ сифатида сўроқ қилишнинг иккинчи куни (21 июнь) унинг рейх хавфсизлик бош бошқармасида тутган ўрни масаласига тўхталиб ўтилди. Бу ўринда айбланувчи саволларга айниқса жазаваси тутиб жавоб қайтарди.

«Едиот Хадасхот» деган Исроил газетаси 22 июнь сонида бу ҳақда шундай деб ёзади: «Унинг олдида бир тўда ҳужжат ва қоғозлар ётибди. Айбланувчи уларни тез-тез титкилайди; стол устида ётган қизил, кўк, қора қаламлар билан сатрлар тағига чизиб, белгилаб қўяди.

У процесс давомида жуда тетик бўлиб қолди. Ҳимоячининг саволидан кейинроқ у таржимонга тикилиб қолади, саволнинг таржима қилинишини кутади. Таржимон саволни таржима қилмагунча у жавоб бермайди. Чамаси у буни бетартибликка қўшса керак. Ўзининг айтишича, Эйхман тартибсизликни ёмон кўради».

У қовоқларини уйиб, лабларини титратганча ўз далилларини ўқиб беради. Доктор Серватиус унга қараб мамнун бош чайқаб қўяди. Бу ҳаракатлар ўқувчисининг жавобини эшитиб, роҳат қилаётган ўқитувчининг ҳолатини эслатади. Таржима учун кетган вақтдан фойдаланиб, Эйхман кейинги жавобини чуқур ва пухта ўйлаб олади...

Ҳимоячи билан унинг ўзаро савол-жавобини таржима қилаётганларида Эйхманнинг кейинги жавобини ўйлаб олаётганини ҳамма пайқаб қолди. Бу унга катта фойда етказилаётганини ҳам тушуниб қолишди. У бу дақиқалардан тўла-тўкис фойдаланиб қолмоқда эди. Таржима тугаганидан сўнг Эйхман таржимонга тикилиб қолар ва ўз сўзини давом эттиришга рухсат сўрагандек бўлар эди. Раис бундай гаплар оқимини шартта кесиб, таржимондан ўз вазифасини бажаришни сўради. Доктор Ландаунинг биринчи сўзларидан кейинроқ, айбланувчи дарҳол жим бўлиб қолди.

Доктор Серватиус ўз қўлидаги бир қанча ҳужжатларга таянган ҳолда Эйхмандан турли рефератларни изоҳлаб беришни сўрайди...

Шундан сўнг Эйхман ҳар хил иш участкалари, уларнинг рефератлари ва ваколатлари ҳақида ҳикоя қила бошлайди. У шу қадар узун ва чалкаш жумлаларни тўкиб ташладики, ҳамма ҳайрон қолди. Немис тилини яхши биладиган судьялар ажабланиб, кўзларини катта-катта очганча унга тикилиб қолган эдилар. Улар бундай «янгича» немис тили борлигига ҳайрон қолаётганларини сездирмасалар ҳам, кўзларидан ҳайратланаётганлиги кўриниб турарди. Ниҳоят Эйхманнинг гаплари бутунлай тушуниб бўлмайдиган даражага етгач, раис орага тушишга мажбур бўлди.

«Гувоҳ тушунарлироқ тилда гапирса ёмон бўлмас эди. Тўғри, немис тилида феъл ҳар доим жумланинг охирида келади. Лекин барибир жумла тушунарли бўлиши керак-ку».

Эйхман яҳудийлар маасласини «ялписига ҳал этиш»га иштирок этган муайян инстанциялар ҳақида гапирар экан, бу масалада Глобке раҳбарлик қилган ички ишлар министрлиги — асосий участкалардан бири бўлганлигини айтади.

(Давоми бор).

(ДАВОМИ. Боши газетанинг 8—30 октябрь ва 1—12 ноябрь сонларида).

Редактор С. М. КАРОМАТОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

Радио

14 НОЯБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 — Эстрада куйлари. 18.30 — Камер асарлар. 19.20 — Туркманистон шоирларининг шеърлари (тат.), 20.00 — Туркманистон радиоси эшиттириши. 20.10 — Туркманистон адабиёти ва санъати декадаси. Туркманистон композиторлари асарларидан концерт. 20.45 — «Ишчи шарафи», 21.20 — Концерт (қишлоқ хўжалик ходимлари учун), 22.00 — Дунё воқеалари. 22.10 — Туркман қўшиқлари кечаси. 22.40 — Туркманистон шоирларининг шеърлари. 23.20 — Концерт (беш йиллик илғорлари учун).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

19.00 — Ўзбекистонда Туркманистон адабиёти ва санъати декадаси. Туркманистон ёзувчилари меҳмонимиз (рус.), 19.30 — Ўзбек халқ куйлари. 20.10 — СССР халқларининг қўшиқ ва рақслари. 20.45 — «Олимлар изланишда» (рус.), 21.00 — Туркманистон ёзувчиларининг ҳикоялари (тож.), 21.20 — «Юность Узбекистана» радиостанцияси (рус.).

Телевидение

14 НОЯБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.00 — **Телевизион янгиликлар.** 18.20 — **Спортчилар меҳмонимиз.** 19.00 — **Қаҳрамонлик ва жасорат** (Совет Армияси жангчилари учун). 19.20 — **Халқ контроли амалда.** 19.40 — **Малий театр қизи** (СССР халқ артисти А. Яблочкина туғилган кунининг 100 йиллиги олдидан).

20.50 — **Эртаги кун программаси.**

Ўзбек тилида: 20.55 — **Телевизион янгиликлар.** 21.10 — **«Партия турмуши» журнали — студия меҳмони.**

21.20 — **Партия — социализм пойдеворини қуриш ташкилотчиси** (марксизм-ленинизм асослари мактаби тингловчилари учун, Москвадан).

22.00 — **Эшиттириш ва концерт** (пахтакорлар учун).

23.00 — Ўзбекистонда Туркманистон адабиёти ва санъати декадаси. Т. Тоғонов. **Жавоҳир хазина.**

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 18.05 — **Дон қиссаси** (бадиий фильм). 19.40 — **Тошкент янгиликлари.**

19.50 дан — **Москва кўрсатади.**

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 14/XI да **Аида**, 15/XI да **Оққуш кўли.**

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 15/XI да **Мирзо Улуғбек.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 14/XI да **Тошболта ошиқ.**

Кинотеатрларда

14 НОЯБРДА

Уруш ва тинчлик (2-серия)— САНЪАТ САРОЙИ (кеч соат 5 ярим, 7 ярим ва 9-15 минутда).

Дадил қадам — «ЎЗБЕКИСТОН», «ЧАЙКА», «СПУТНИК», «ВОСТОК», «ДРУЖБА» (1-залда), «МОСКВА» (кечқурун).

Енгилмас батальон— «МИР», СОБИР РАҲИМОВ номли (кечқурун).

Улар 18 да эдилар—«ДРУЖБА» (2-залда кечқурун), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кеч соат 8 да).

Леди Гамильтон — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кечқурун).

Партизан каккулари — СОБИР РАҲИМОВ номли (кеч соат 8 да).

Ёш ўқитувчи саргузашти — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кеч соат 6 ва 9-45 минутда).

Ўша тунги бўса — «СПУТНИК» (кеч соат 9 да).

«Аврора» залпи — «ЮЛДУЗ» (кеч соат 7 ва 9 да).

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА
14 ноябрда
Туркман давлат филармонияси солистларининг
КОНЦЕРТИ

Программада: Совет композиторлари асарлари, туркман, ўзбек, тожик ва кавказ халқларининг ашула, музика ва рақслари.

Концерт кеч соат 8 да бошланади.

1967 йил, январь ойидан «ОГОНЁК» ЖУРНАЛИ ТИПИДА
ойлик ижтимоий-сиёсий, адабий-бадиий, безакли
„ГУЛИСТОН"
ЖУРНАЛИ
ўзбек тилида
ЧИҚА БОШЛАЙДИ

Обуна баҳоси: 1 йилга — 3 сўм 60 тийин, 6 ойга — 1 сўм 80 тийин, 3 ойга — 90 тийин.

Журналга обуна «Союзпечать» бўлимлари ва агентликларида, алоқа бўлимларида, шунингдек корхона ва ўқув юртларидаги жамоатчи матбуот тарқатувчилар томонидан қабул қилинади.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети Бирлашган нашриёти.

КОРХОНА ВА ТАШКИЛОТЛАР ҲАМДА ГРАЖДАНЛАР ДИҚҚАТИГА!
Ўзбек тилида чиқадиган
„ТОШКЕНТ ОҚШОМИ"
ва рус тилида чиқадиган
„ВЕЧЕРНИЙ ТАШКЕНТ"
НОМЛИ КЕЧКИ ГАЗЕТАЛАРГА ТУРЛИ ХИЛ
ЭЪЛОНЛАР
ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Правда Востока кўчаси 26-уй. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Бирлашган нашриёти. 3. қават 79-хона (якшанба кунларидан бошқа ҳар куни кундуз соат 2 дан 4 гача).

Ўрта Осиё темир йўлининг
2-ПАССАЖИР ВАГОН ДЕПОСИ
пассажир вагон проводникларини тайёрлайдиган
КУРСГА
7—10-синф ҳажмида маълумотли эркак ва хотин-қизларни
18 ёшдан тортиб
ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Фрунзе район Парфюмер кўчаси, 8-уй (31-автобуснинг «2-вагон депоси» остановкаси, 6, 51-автобуснинг «Парфюмерная» остановкаси). Телефон В-8-54-316, В-8-54-325.

ГРАЖДАНЛАР ДИҚҚАТИГА!
«Химчистка» фабрикасининг Фрунзе бозоридаги 6-пункти
эркак кўйлакларини ювиш учун
ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

(7, 9, 11-трамвай, 3, 18, 23, 30-автобуснинг «Социалистик шаҳарча» остановкаси).

Бажариш муддати — 48 соат.

ҲУРМАТЛИ ГАЗЕТХОНЛАР!

«ТОШКЕНТ ОҚШОМИ» ва «ВЕЧЕРНИЙ ТАШКЕНТ» газеталарига 1967 йил учун обуна давом этмоқда. «Союзпечать» конторалари ва алоқа бўлимларида бу газеталарга обуна чекланмаган миқдорда қабул қилинади.

Обуна баҳоси бир йилга 6 сўм.

ОБУНА БЎЛИШНИ УНУТМАДИНГИЗМИ?

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ 4 бет

БИЗНИНГ АДРЕС: Тошкент шаҳар, Киров кўчаси, 22-уй.

ТЕЛЕФОНЛАР: коммутатор В3-02-49 дан В3-02-58 гача. Қўшимча телефонлар: секретариат ва иллюстрация бўлими — 5-62; партия, совет ва касаба союз ташкилотлари бўлими—3-66; саноат, қурилиш ва шаҳар хўжалиги бўлими — 3-66; адабиёт, санъат ва маданият бўлими — 7-83; фан, олий ўқув юртлари ва мактаблар бўлими — 7-83; физкультура ва спорт бўлими — 3-79; Ахборот бўлими — 3-78; (шаҳар телефони В3-65-57); хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 3-79; эълонлар бўлими — 5—07 (шаҳар телефони — В38142).

14 НОЯБРЬ, 1966 Й. Р 14431 Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64579. Нашр. Г. 2399.